ЦІАККХА КОВРГЪЯЦ ОКТЯБРА СИЙЛЕ!

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 133 (4458). ШИНАРДИ, 7 ноябрь, 1967 шу. Мах 2 кап.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА, ССР СОЮЗА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГА, ССР СОЮЗА МИНИСТРИЙ СОВЕТАГА, ВЦСПС-га

Оаха, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хетаяь цхьана хиннача КПСС Нохч - ГІалгІай обкомеи Грозненски горкомеи, Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета а торжественни заседане дакъа лоацараша, революцеи граждански тІем тІеи хьинаре дакъа лоацаш хиннараша, общественни организацейи Грозненски гарнизона бІухойи викалаша, тхоай эггара хьалхара безамеи дег тІарча баркалеи дош хьамсарча Коммунистически партена, цун ленински Центральни Комитета, Советски правительствана хетаду.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце кхы цІаккха юха тІа а дайтаргдоацаш социальни къамани Іазапах мукъабаьхаб Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхой. Россе кхыдола халкъаш а санна, шерра никъ хьабийллаб уж экономически культурни дегІахувлара, социализм котъялга Іалаш а дь. Коммунистически парте хьакъалера ленински къамий политике чакхъяхар, сийлахь-доккхача эрсий халкъо а Советски Союза вокх халкъаша а вежарошха новкъостал дар бахьан долаш, хьалха экономически тІехьайиса паччахьа Россе юстара миІинг хинна Нохч - ГІалгІайче Советски Іаьдал латтача шерашка чІоаггІа дегІаена социалистически индустри а йолаш, хьалхалатта юрта боахам а болаш, массе вагІорахьара йІаьхий хинна, формах къамани чулоацамах социалистически йола культура а йолаш бола теабенна мохк а хинна дІаэттей.

1967 шера Нохч-ГІалгІай чу хьаьш йолча ерригача продукце боарам 1913 шераца нийсбича 77-зза лакхбеннаб. Тха заводий продукци чІоаггІа хоатташ я вай мехка санна, иштта доазол дехьа а. Из дІакхухьийт дунен дуккхача мехкашка. Нохч - ГІалгІайчен сийле чІоаггІа чІоагІеннай мехкдаьттаи химеи республика хиларах тарра. Цар боарам ерригача промышленни производства аханел тІех ба. Советски Іаьдал латтача шерашка бовзаргбоацача боалаш хувцабеннаб социалистически юрта боахам. 1913 шераца нийсйича массехказза дуккагІа лакхъеннай лаьттанцареи хьайбашкареи йоаха продукци.

Бовзаргбоацача боалаш хувцабеннаб бахача наьха образовательни культурни боарам. 10 эзар сага доархІаш 17 лор. 125 студент ва тха. Уж дикка дуккагІа ба дегІадаьхкача капиталистически мехкашкарчул.

Социалистически экономикаи культураи дерригa доакъош дегІакхувлача доккхий хІамаш карагІдувлар — Коммунистически парте хьакъале кулгалдарах, коммунизм котъялара гІулакха шоай низаши хьинари ца кходеш болча бІаьш эзараш болча мугІарерча наьха творчески къахьегамах хьахиннар.

Оаха гІад а даха хоам бу, Нохч - ГІалгІай АССР къахьегамхой шоашта тІаийца социалистически декхараш толаме кхоачаш а дь Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийлахьча юбилейна накъабаьхка хиларах. Промышленноста болхлоша ханал хьалха 25 октябре кхоачашъяьй итт бетта план. Юбилейни декхараш тІехкхоачашдаьд планал совгІа продукци хьаяра, продукци хьаярга дІабода мах лохбара, къахьегама овсарле лакхъяра, кхыча хьоькхамашта. Республика мехкдаьттахоша планал совгІа дьыкхад бІаь эзар тонн совгІа мехкдаьттеи 100 миллион кубеметр гаргга попутни гази. Юрта боахама къахьегамхоша тІехкхоачашъяьй ялаташ кийчдара шера план, дукхагІа доах дулх, шура, тха, фуаш, толаме кхоачашъю уж продукташ кийчъяра план.

Республика болхлоша, колхозхоша, тІулакхерча наха чІоаггІа дегаш гІоздаьнча тІаийцар социализм хьалъяча толамаш дахарах Нохч - ГІалгІай АССР-а КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-а памятни байракх ялар. Оаха, цІей дезара хетальча торжественни заседане дакъа лоацараша, республика беррига къахьегамхой цІерагІа партенеи правительстванеи дег тІара баркал оал тха къахьегама лакха мах барах.

Нохч - ГІалгІайчен къахьегамхоша, вай сийлахь-йоккхача Даьхен дерригача халкъаша а санна, айхха доттагІал долаши вежарашха цхьоагІо йолаши кхоачашду коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхий декхараш. СССР халкъий вежарашха дола доттагІал массаза хила а хиннад хург а да ерригa къамий республикаш тоалуга дукхдувла дийна къест, цар экономикеи культуреи дегІауха лоархІамера хьал.

Оаха КПСС Центральни Комитетаи Советски правительстванеи дош лу, Нохч - ГІалгІай АССР-а къахьегамхоша къахьегама овсарле дІахо а тІа-тІа лакхъергхиларах, продукци дукхагІа а дикагІа а арахецаргхиларах, пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяр дукха лелаю социалистически яхь кхы а шерагІа йоаржаергхиларах, Владимир Ильич Ленин ваьча дийнахьа денз бІаь шу дизар коммунизм хьалъяра ерригача участкашка керда толамаш а даьха белгалдоаккхаргхиларах.

Даькъала хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар!

Хоастам хилба Советски Союза хьамсарча Коммунистически партенеи цун ленински Центральни Комитетаи!

Массава раьза а волаш тІаийцад КПСС Нохч-ГІалгІай обкомеи Грозненски горкомеи, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета а цхьана хиннача торжественни заседане

1967 шера 6-гІа ноябрь.

Москве хинна торжественни заседани

МОСКВА, 6 ноябрь. (ТАСС). Тахан съездий Кремлевски Двореце Сийлахь - йоккхача Октябрьски Социалистически революце 50 шу дизара хетаяь парте московски городскойи московски областнойи комитетий, къахьегамхой депутатий московски городскойи московски областнойи Советий заседани хилар общественни организацей столицан областен къахьегамхой советски эскара викалаша дакъа а лоацаш.

ВІашагІкхийттараша чІоаггІа тІоараш а тохаш тІаийцар президиуме гучабаьнна Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхой, социалистически мехкий партийно - правительствени делегацей, вежарашха йолча коммунистически болхлойи партей керте латтараш, парте ветеранаш. Зале я дунен халкъашта юкъерча демократически организацейи къамий - демократически партейи делегацеш, доттагІал долча цхьадолча мехкий паччахьалкхенаштеи правительстваштеи керте латтараш.

Заседани хьайийллар КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС МГК хьалхарча секретара В. В. Гришина.

Гулбеннараш хьалгІайттар город Москванеи Московски областан енна КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракхаш хьачуяьхача.

Парте Центральни Комитетагара, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумагара, СССР Министрий Советагара моаршал луш къамаьл де дош делар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председателя. **А. Н. Косыгина.**

А. Н. Косыгина къамаьлага чІоаггІа уйла тІайохийташ ладийгІар, деттача тІоараша цкъа санна дукхаза а юкъагІдаьхар из.

КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне Іодеш город Москвана Октябрьски революце орден яларах дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ. ЧІоаггІа детташ тІоараш а долаш по города — турпала байракхах дІайолл орден.

Къамаьлаш дир: столица болхлошкара — Владимир Ильича цІерагІча завода слесара, Социалистически Къахьегама Турпала **С. А. Антонова**, Московски областа юрта боахама болхлошкара — «Приокский» яхача совхоза доярка, Социалистически Къахьегама Турпала **С. В. Нартовас**, столица интеллигенцегара — М. В. Ломоносова цІерагІча Московски паччахьалкхен университета ректора академика **И. Г. Петровске**, 1904 шера денз КПСС член йолча **Л. А. Фотиевас**, Москвани Московски областеи комсомольцашкареи кагирхошкареи — ВЛКСМ МГК хьалхарча секретара **В. П. Трушина.**

Моаршала дешаш оалаш къамаьлаш дир Дерригдунен профсоюзий Федераце Генеральни секретара **Луи Сайяна**, Грецe Коммунистически парте Центральни Комитета хьалхарча секретара **Костас Колияниса**, Австре Коммунистически парте председатела **Франц Муре**, Сирийски Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара **Халед Багдаша.**

Советски Союза коммунистически партега, вай Даьхен къахьегамхошка моаршал луш иштта къамаьлаш дир португальски Коммунистически парте Генеральни секретара **Алваро Куньяла**, Австрале коммунистически парте къаман секретара **Лори Аронзе**, Бельге Коммунистически парте председатела **Эрнест Бюрнела**, кхычар.

Торжественни заседане дакъалоацараша чІоаггІа дегаш гІоздаьнна а болаш тІаийцар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта моаршала письмо. **(ТАСС).**

ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 50 шу дизара хетаяь КПСС Нохч - ГІалгІай обкомеи Грозненски горкомеи, Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета а цхьана торжественни заседани хилар селхан Ленина цІерагІча культура Двореце.

— Советски Іаьдала ах бІаь шера юбилей, — аьлар Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела нов. **И. А. Алмазова** торжественни заседани ше хьаеллаш. — белгалйоал социализми коммунизми бахьан долаш цхьана лоаттабьча революционни къовсаме хьахинна Советски Союза халкъий социалистически доттагІал дІахо кхоталаларца.

Республика Министрий Совета председатела нов. **М. Г. Гайрбекова** еннача предложенех Сийлахьча президиуме хорж КПСС ЦК Политбюро.

Нов. Алмазова хоам бу Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна оттаяь памятни байракх КПСС ЦК-с, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о Нохч - ГІалгІай АССР-а енна хиларах.

Берригаш а хьалгІовтт. Социалистически Къахьегама Турпала **Н. И. Ведерникова** ассистенташца цхьана памятни байракх хьачуяьккхача. Республикан Грознеи байракхашта юхха сцена тІа дІаоттаь из.

Доклад е дош лу КПСС обкома хьалхарча секретара нов. **С. С. Апряткина.**

50 шу хьалхагІа, аьлар цо, 1917 шера 7-ча ноябре (къаьнарча стилах 25-ча октябре) болхлойи салтийи депутатий Петроградски Совета экстренни заседане ше къамаьл деш, Владимир Ильич Ленина хьакхайкадаьд: «Большевикаша массе хана хиланза лргъяц яьха болхлойи ахархойи революци хиннай...

ХІанз денз дІа Россе историна юкъейоагІа керда оагІув. ХІаьта укх кхоалагІча эрсий революце ший бухсоцача кхоачаш социализм котъяларга дига а деза...»

Советски наха, социалистически мехкий къахьегамхоша, дерригача дунен тІарча прогрессивни наха дездеш белгалдоаккх дунен тІа эггара хьалхара болхлойи ахархойи паччахьалкхе хьаяьи дерригача адамий историе чухь керда заман юхь йолаяьи йолча Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар.

Нов. Апряткина КПСС обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи, парте Грозненски горкома а горисполкома а цІерагІа цІей даькъала дувц вІашагІкхийттарий а хІаьта царга гІолла республика беррига къахьегамхой а. Даьха дІахо дегІайоалаяраи тоаяраи къахьегача керда толамаш дахар а шоаш доккха ираз долаш бахар а ловш ловца баьккхар.

По иштта даькъала бийцар революци котъяккхара, вай мехка социализм хьалъяра къовсам лоаттабарах цІей гаргакхоачаш Советски Союза орденаши медалаши еннараш а.

Вай халкъо массаза а беза доархІаш дагалоаттабергба, йоах дІахо докладчика, паччахьа набахтенашкеи Іобахьийтачеи байна революционни

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дош хаддаш даь къамаьл

Деза новкъостий!

Доазол дехьара деза хьаьший!

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетаяь вай заседани ший болх чакхбаьккха йоалаш латт. Из хилар ерригача парте, дерригача халкъа, берригача вай мехка дегаш айденнача хьалашка. Уккхаза, укх зале, вайна хьалхашка гІолла цІаькха юха а чакхдоалаш санна хет Советски паччахьалкхен ах бІаь шера дерригa сийлахьа истори. Вайна хьалхашка иштта даьржа хьаэттар советски халкъа кхехкаш латтача творчески вахара сийрда сурт, вай деношка хІанзарча дунен чоалханеи мехьара даьннеи сурт.

Цаккха а ца соцаш дола тоатол санна ихар вай торжественни заседане цІерагІа советски нахагара, къахьегамхой коллективашкара доагІа ловцаш, моаршалаш, рапорташ. Шу тоатолах вайна ходелар доккха вахара хьинар, Советски Даьхено низ болча къахьегамца доаха са. Мукъа ба сона, новкъостий, шоай цІерагІа уж письмоши телеграммаши яхкийтача берригача къахьегамхошта, ерригача коллективашта дег тІара баркал ала а халкъа дукха къахьегача керда башха-дика толамаш дахар ловш, вахаре цар доккха ираз хилар ловш царна ловца баккха а!

Уккхаза, укх зале, къамаьлаш дир советски халкъа викалаша, дукхача къамех латтача вай Даьхен ерригача союзни республикаша бахкийтараша. Цар къамаьлашкара гуш дар вай мехка социализмо даьхача доккхийча толамех, ленински къамий политика котъяларах, вай дерригa ах бІаь шерара истори бахьан долаш доккхал деш хилар. Цар къамаьлашкара гуш дар йохаргйоаца партеи халкъеи цхьоагІо, Советски Союза дерригача халкъий чІоагІлуш латта доттагІал дІахо а Сийлахь-боккхача Октябра Даьхено кхы тІа а доахача толамий, из котлонца коммунизмага яхара чІоагІа ларл хинна латтаргхиларах дог тийша хилар.

Уккхаза, укх зале, дерригача дуненна хозаш йийкар вежарашха долча социалистически мехкий викалий оаз. Цар дийцар социализма икаша яьхача башха-дикача котлонех, социалистически содружества мехкаш кхотаденнеи низ болаш хулга дІахо чІоагІланза дарг ца хиларах, вай юкъара гІулакх котдаккхар дукха лоаттабеча къовсамерча цхьоагІонах.

Уккхаза, укх зале, вайна хезар доазол дехьарча коммунистически болхлойи партей викалаша даь дог тохадолийташ дола къамаьлаш. Царца къаьгга хьахьекхад юха ца боалаш дІахо а вай сийлахь-йоккхий цІеалаш бахьан долаш къовсам лоаттабе лаьрхІа хиларца. коммунистически болама ерригa отрядаши шоай мугІарий цхьоагІо чІоагІъе гІерташ хилар.

Уккхаза, укх зале, шоай дІайха дешаш хьаьлар колониальни Іазапа хало тІера дІакхестачеи шоай къамаш кхычарех йийша цахилийтар дукхеи паргІато бахьан долаш лоаттабеча къовсама наькъа тІа даьнначеи мехкийи халкъийи викалаша.

Коммунисташа, берригача советски наха дег тІара баркал оал шоай доттагІашта социализма даьхено дерригача дунен тІарча къахьегача наьха гІулакх бахьан долаш, къамийи социальни Іазапа кІалхара адамле мукъаяккхар дукха лоаттабеча къовсама юкъе лоацача даькъа лакха мах барах. Дег тІара моаршалаш дайтарах, цар тІа хьахьекха вай мехкаца вежарий доттагІала уйлаш бахьан долаш, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета, СССР правительства цІерагІа, дерригача советски халкъа цІерагІа доазол дехьарча вай доттагІашта дег тІара баркал ала а сай оалІонгахьара цар шоай халкъий ираз бахьан долаш шоай са ца кходеш лоаттабеча къовсаме керда толамаш дахар ловш царна ловца баккха а мукъа ба сона.

Шун дешаша, деза доттагІий, коммунизм бахьан долаш керда хІамаш карагІдувлара советски наьха дегаш ураоттаду. Тахан вай массане а кхетаду историе вай партена, советски халкъа гІабожабаь бехктокхам боккха хилар. Вай доккха цІей долча дийнахьа вай уйла ю хьалхагІа карагІдийначах доккхийча хІамай из на Іеш, хургдола декхараш дІахо вайга хьежа гІулакхаш доккхий хилара а.

Укх сийлахьча трибунера дунен халкъашта, дерригача мехкий къахьегамхошта дош лу вай, Советски Союзо, хьалхагІа а санна, Маркса, Энгельса, Ленина сийлахь-йоккхий, бакъахьара, нийсхои идеяш чакхъяхар дукха хьинар ца кходеш къовсам лоаттабергхиларах!

Новкъостий! Низех тоабенна, бІубенна гІа боахаш Советски Іаьдала шоллагІча шовзткъе иттлагІча шера чу болл вай мохк. Шовзткъе итт шу хьалхагІа ана юхера сердал яьлар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце. Кердача дунен хьалбоалаш латтача маьлха хьалхарча зІанараша сийрдаяьккхар бІаьшеренашка лаьттача социальни Іазапа боадо. Тахан доккхал а деш але йиш йолаш да вай, ерригача адамлен кхранепга бода никъ Октябра зІанараша сийрдабоах аьнна. Селла къона хІанзалца цІаккха а хиннаяц вай къаьнара планета. ХІаьта из къонал цунна еннай российски пролетариата кулгашца 1917 шера лотаьяча кердача вахара сердало.

Массехк ди даьлча ший социалистически историе хьалхарча бІаьшерен шоллагІча ахане чу баргба вай мехк. Советски нах цу доазонал дехьабоал хІанзалца карагІ мел даьнначох дизза доккхал деши кхы а дукхагІа дулургхиларах бІубенна болаш.

ХІанз советски халкъа низаш, цун творчески хьинар гІадерзадаьд коммунизм хьалъечара керда доккхий декхараш кхоачашдара. Уж кхоачашдара эш дика вІаштІехьдаьнна тІагІерттаи хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІадийрзаи хулга. Из долла хІама шоай ленински Коммунистически партена гІонахьа айхха кхотабенна болча советски нахага долаш да. Шеко яц, парте белгалъяь планаш толаме кхоачашъергхиларах. БІубенна долх вай Сийлахь-боккхача Октябра наькъагІа.

Октябра наькъагІа дахар — из да вай мехка экономика чІоагІъяр, къахьегама овсарле лакхъяр, халкъа вахара боарами культуреи лакхъяр.

Октябра наькъагІа дахар — из да социалистически демократи дегІакхувлар, СССР-а халкъий доттагІал чІоагІдар, нах коммунизма лакхача принципий уйланца тІагІертта хьалкхебар, партеи халкъеи цхьоагІо бІарга са санна лорар.

Октябра наькъагІа дахар — из да дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама мугІарий цхьоагІо бахьан долаш, социализм, демократи, къаман мукъадахар, дерригача дунен тІарча машара гІулакх бахьан долаш леррагІа къовсам лоаттабар.

Октябра наькъагІа доаггІаш кхаьчар вай социализма коталонга!

Октябра наькъагІа долхаш кхоачаргва вай коммунизма коталонга!

Хоастам хилба Сийлахь-боккхача Октябра!

Хоастам хилба коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа!

Хоастам хилба социалистически мехкий халкъашта!

Хоастам хилба машар, демократи, къамий кортамукъале, социализм бахьан долаш къовсам мел лоаттабераша!

Эшаергйоацача Маркса — Энгельса — Ленина байракха кІал, коммунизма коталонга долле!

МОСКВА. Кремль. ЦIе майда. В. Соболевеи В. Буданеи сурт. ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНА ГОРОДЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ ЗАСЕДАНИ

ЛЕНИНГРАД, 6 ноябрь. (ТАСС). Ах бIаь шу хьалхагIа Ленина городе дIайолаеннай Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци. Адамлен исторе чухь керда зама хьайиллар Октябра идеяша, никъ хьеха седкъа а хинна дIаэттай уж планета ерригача континенташка паргIато, демократи, социализм бахьан долаш къовсам лоаттабераншта.

Социалистически революци коттъяьннача городе доллача хIамо Сийлахь-йоккхача Октябраца садоах. Шийн революционни пост, ах бIаь шу хьалхагIа а санна, хьалха хиннача Николаевски тIаь тIа, хьалаьцар легендарни «Авроро».

Сийлахь - воккхача Ленина городе Октябра цIи елар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хетаь селхан КПСС Ленинградски обкомеи горкомеи, къахьегамхой депутатий областнойи городскойи Советий цхьана Октябрьски революце дакъа лоацараш, къахьегамхой, общественни организацей, эскара викалаш а болаш торжественни заседани хиннача кердача йоккхача концертни зале.

Заседане дакъа лоацараша чIоагIа тIоараш а детташ тIайийцар Советски Союза Коммунистически парте ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, хIаьта иштта Франце, Испане, Марокко, Мексика Коммунистически партей делеганеш, Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман Фронта делегаце членаш а, ГIаньскера, Дрезденера, кхыча городашкара баьхка Октябра города хьаьший.

Гулбеннараша чIоагIа раьза а хинна сийлахьча президиуме хержар КПСС ЦК Политбюро.

Председателал деш волчо хьакхайкаду. СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указаца город Ленинграда Октябрьски революце орден енна хилар. ЧIоагIа дIаьхдаь тIоараш а тохаш тIаэн уж дешаш гулбеннараша.

Лекхача марца ашарах гIа боахаш зале хьачуйоалл знаменоносций колонна. Сийлахьа - боккхача Октябра хетаьча яхье ленинградцаша аьха КПСС ЦК, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-а памятни байракхаш бе а йоахкаш оагIа производстван юртабоахамеи хьалхалаттараш, Социалистически Къахьегама Турпалаш, Ленински Паччахьалкхенийи премей лауреаташ.

Къамаьл де дош лу КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневна. Дерригa советски халкъ, аьлар цо, доккха дикахетар хинна, цхьанна хIаманца нийсле йиш йоацаш дегаш гIоздаьнна да укх деношка. Гаргакхоачаш латт 1967 шера 7-гIа ноябрь — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце шовзткъе итт шу дизара сийлахьа ди, дунен тIа эггара хьалхарча социалистически паччахьалкхен ах бIаь шера юбилей.

Вай юбилей советски халкъашта хинна Iац еза. Из ма дий дунен тIа эггара хьалхара болхлойи ахархойи паччахьалкхе, саго сага еш йола эксплуатаци кхы цIаккха а юхайоагIаргйоацаш дIаьккха йола эггара хьалхара паччахьалкхе, кхыча мехкаштеи халкъаштеи социалистически кхоаненга бода никъ гайта йола паччахьалкхе хьахинна ди. Цудухьа Октябра 50 шу дизар шоай доккха цIей санна вайца цхьана белгалдоаккх кхыча мехкашкарча миллионаш а миллионаш а болча вай доттагIаша. КПСС Центральни Комитета, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиумеи Министрий Советеи цIерагIа собране гулбеннараши Ленинграде баха беррига нахи дег тIара даькъала бийцар Л. И. Брежнева хьатIайоагIача юбилейна — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизарца!

Селхан Москве, йоах дIахо Л. И. Брежнева, чакхъаьлар дезача денна хетаь КПСС Центральни Комитета, СССР-а Лакхехьарча Совета, Российски Федераце Лакхехьарча Совета торжественни заседани. Цига дакъа лаьцар вежарашха долча социалистически мехкийи дунен дукхагIа йолча коммунистически партейи кулгаллеча деятелаша, дукха ха йоацаш колониальни Iазапах мукъаьннача паччахьалкхенашкарча делегацеша. Революционни интернационализма гимн санна дийкар съездаш хулча Кремлевски Дворец вай хьаьший къамаьлаш. Дегаш тохаденна дугцар цар советски халкъаи цуй Коммунистически партеней карагIаьннача хIамаех. Дунен тIа социализма байракх айьча Ленина Даьхенах. Цар йоахар, вай ленински парти, вай советски халкъ пролетарски интернационализма бакъахьарча принципа даим тешаме да, советий Мохк массаза хила а хинна, хург а ба машар, паргIато, прогресс бахьан долаш къовсам лоаттабеча дерригача низий тешаме чIоагIало.

Сийлахь - йоккхача революце летописа тIара цIаккха а йовргьяц шийна нийсса кхы цхьаькха йоацаш йола Питера пролетарийи Балтика матросийи, Москверча, Иваново-Вознесенскерча, Минскерча, Луганскерча болхлой, Уралеи СибаргIени, берригача мехка гIолла коталонца революци чакхйоалаш эггара хьалхара коталонаш яьхача мехка кхыча районашкарча къахьегамхой майрали чIоагIали.

Тахан укхаза ба дицлургдоаначa цу шерий турпалерча эпопее хьинаре дакъа лаьцараш — Октябрьски революцеи граждански тIем тIеи дакъа лаьцараш. Укх дезача деношка вай дег тIара моаршал а луш, даькъала ювц революце ветераний сийлахьа гварди.

Маьршача хьалашка социализм хьалъеча а, тIема ханарча биргача тохкамашка а ленинградцаша массаза а сийленца кхоачашдаьд шоай революционни декхар. Сийлахьбоккха Даьй-мехка тIом лаьттача шерашка ленинградцаша хьахьекхача шийна нийсса кхы цхьаькха йоацача денало, майрало, къонахчало, чIоагIа цецдаьхар дунен халкъаш. Ерригача Советски Даьхено низ болча повкъосталца хьал а лоацаш Ленина город духьаллоаттаелар къизачеи чIоагIачеи моастагIчуца лаьттача лирача тIем тIа, блокада халагIа долча тохкамех чакхъяьлар из.

Хьалха — хьалхарча пятилеткайи тIом сецачул тIехьагIа мехк юхаметтаоттабеча ханарчеи шерашка санна, иштта хIанз а — доккха дакъа лоац Ленинградо вай халкъа сийлахь - доккхийча гIулакхашта юкъе.

Вай мехка заводашкарчеи фабрикашкарчеи, колхозийи совхозийи кхашкарча къахьегамхоша доккхийча гIулакхашца езъю Октябра ах бIаь шера юбилей. Цига а, массаза а санна, хьалхалаттарашта юкъе ба ленинградцаш.

Селхан, йоахар дIахо Л. И. Брежнева, берригача мехка дIахезар керда дика кхаъ: революци йоаккхаши Советски Iаьдал чIоагIдеши тIехдаьнна доккхий гIулакхаш карагIдувларах, Советски паччахьалкхен моастагIашца лаьттача тIемашка къонахчали турпалали гойтарах, маьршача къахьегаме, коммунизм хьалъеча толамаш дахарах революци кхеяьча Ленинградаи вай Даьхен столицана Москванеи эггара хьалха еннай хIанзза оттаяь Октябрьски революце керда орден. Тешшаме ала йиш йолаш да, халкъаи революценей хьалхашка ленинградцашчеи москвичаштеи карагIдаьнна дика гIулакхаш даха, а доагIаш белгалдоахаш йола из решени берригача советски наха дег тIара къоабал а яь тIаэцаш хилар.

Ленинграда совгIат далар — из да Ленина города сийлахьча болхлой класса, цуй Iалаьмате йоккхача технически интеллигенцена, Iилма, культура, искусства боккхийча деятеланта, партийнии советскии аппарата болхлошта, Советски Эскарен Флотеи тIемахошта, — лоацца аьлча, шуй башха - дикача городе бахаш а къахьегаш а мел баракта совгIат далар. Тхона, шуй хьаьшашта — Николай Викторович Подгорнена, Алексей Николаевич Косыгина, сона, — къаьстта а хоза хетт, деза новкъостий ленинградцаш, тахан шоана юкъе а долаш, шо а Ленина городе баха беррига нах а Даьхен кердача сийлахьча совгIатаца чIоагIагIа, дег тIара даькъала дувцаш.

Л. И. Брежнева Iодийшар Ленина города къахьегамхошта КПСС Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дайта моаршал.

Моаршал Iодешача хана зале цкъа санна дукхаза а чIоагIа тIоараш дийттар. Ленинграда викалаша дег тIара баркал йоахар партенеи правительстванеи шоашка из моаршал дайтарах.

Цул тIехьагIа къамаьл ду СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Н. В. Подгорне. Цо Iодеш Ленина города Октябрьски революце орден яларах дола СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указ. ЧIоагIа детташ тIоараш а долаш Ленинграда байракхах дIайолл из. Цул тIехьагIа къамаьлаш ду Ленинграда къахьегамхой викалаша, доазол дехьарча хьаьшаша.

Торжественни заседане дакъа лоацараша чIоагIа дегаш гIоздаьнна а болаш тIайийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага дохьийта моаршала письмо.

* * *

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара сийна 5-ча ноябре прием йир Ленинградски областнойи городскойи комитеташа, областнойи городскойи Советий исполнительни комитеташа. Таврически Дворец хилар из.

Приеме бар новкъостий Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Францерча, Испанерча, Мароккорча, Мексикерча вежарашха йолча коммунистически партей делегацеш, Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман Фронта делегаци, кхыбола кхыча мехкашкара хьаьший.

Приеме къамаьл дир гулбеннараша безаме тIайийцача новкъоста А. Н. Косыгина. Цо Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета, Советски правительства цIерагIа берригача къахьегамхой сийлахь-доккхача цIейца — Сийлахь-боккхача Октябра шовзткъе итт шу дизарцеи города Ленинграда Октябрьски революце орден яларцеи даькъала бийцар ленинградцаши доазол дехьара хьаьшийи.

Шийн къамаьл чакхдоалаш А. Н. Косыгина кад текъабир ленинградски коммунистий — Ленина сийлахь-йоккхача парте деналерча отряда хьамара, Ленинграда сийлахьча болхлой классеи советски интеллигенцеи хьамара, болхлой, колхозхой хьамара, интеллигенце хьамара классаш йоаца коммунистически общество хьалъеш доаллача дерригача сийлахь-доккхача советски халкъа хьамара.

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦЕ ОРДЕНАШ — МОСКВАНЕИ ЛЕНИНГРАДАИ

Революционни боламе, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце Москванеи Ленинградеи къахьегамхошта доккхий хIамаш карагIдувларах а Советски Iаьдал оттадарай чIоагIдарай юкъе цар доккха дакъа лацарах, Советски паччахьалкхен моастагIашца лоаттадаьча тIемашка гайта къонахчали турпалали бахьан долаш, коммунизм хьалъеча толамаш дахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Октябрьски революце орденаш еннай городашта Москванеи Ленинградаи.

(ТАСС).

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

№ 285

1967 ш. 7 ноябрь. г. МОСКВА.

Новкъостий салтийи матросаши, сержантаци, старшинаши!

Новкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Советски Союза къахьегамхоша, Эскарен Флотен тIемахоша тахан чIоагIа дезду адамлен исторе чухь керда зама — капитализм хIалак хулен коммунизм котйоалеч зама хьаййиллача Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизар. Вай Даьй-мехкаца цхьана из деза ди шерра белгалдоаккх вай вежарашха долча социалистически мехкаша, хьалхалаттача ерригача адамленна.

Сийлахь - боккхача Октябра шовзткъеи итт шу дизара вай Даьхе накъайоагIа ший материальни духовни низех тоаенна а йолаш. Толаме кхоачашьеш я парте XXIII-ча съезда исторически решенеш. Юбилейни шу белгалдаьннад политически къахьегамеи хьинар низ болаш керда айдаларца, советски экономика дIахо эргайоахаш тоаярца, Iилма, техника, культура дегIаахарца, къахьегамхой вахара боарам лакхбаларца.

Коммунизм хьалъеча Советски Союзо доахача тIехдаьнна доккхийча толамаша, машар безаш йолча цуй арахьарча политико дерригача дунен къахьегамхой дегаш гIоздоах, дика уйлаш тIаоз, дунен халкъашта юкъерча реакце гоамалли эгIазоли хьоаю, Советий Мехка моастагIий цкъа гIийрта Iийнабац Советски паччахьалкхен садикъа. Уж шоай низ макхоачча хIанз а гIерт социальни прогресса новкъа гIолла долхаш дола халкъаш юхасоцаде.

США империалистешеи цар гIончашеи шербу Вьетнамера гIаьоахой тIом, гIо ду израильски агрессорашта, эхь доадаь юкъегIерт кхыча мехкий чурча гIулакхашта.

Машара гIулакха цIенхаштта кхерам болаш я европейски доазонаш хувцара гуччахьа тIахьехам беш, ядерни герза тIакхача гIерташ болча малхбузенгермански реваншистий политика.

Фел лакхъе, социалистически Даймохк лорабара массаза а кийча хила деза советски халкъ, Эскарен Флотен тIемахой.

СССР Герзашцарча Низаша сийленца лелаю сийле яьккха йола шоай тIема байракхаш. МоастагIашца лоаттадаьча бирсача тIемашка цар кIалхаръяьккхар шоай Даьхен паргIатои из кхычарех тийша хIама доацаш хулгеи, фашистски лоала кIал долхачара даьхар Европаи Азеи дукха халкъаш, советски халкъ, дерригача дунен къахьегамхошта шоаш дезадалийта а лархIийта а хайра царна.

Коммунистически партенеи шоай халкъаи боарам боацаш чIоагIа мутIахьа болча Эскареи Флотеи тIемахоша тешшаме лорабу вай халкъа кхолламера къахьегам, чIоагIду вежарашха долча социалистически мехкашца цхьана леладу деналера доттагIал, хьаштдолча минута уж кийча ба Сийлахь - боккхача Октябра каргIдаьннараш лораде.

Новкъостий салтий, матросаш, сержанташ, старшинаш!

Новкъостий эпсараш, инаралаш, адмиралаш!

Аз даькъала дувц шо Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизарца, тIемеи политически кийчо еча, шоай тIема говзал эргаьккха тоаеча оаш керда толамаш дахар ловш ловца боакх шоана.

Сийлахь - боккхача Октябра ах бIаь шера юбилей белгал а йоаккхаш, АЗ ПРИКАЗ ЛУ:

Тахан, 7-ча ноябре, 21 сахьати 45 минути яьлча вай Даьхен столице — Москве, союзни республикай столицашка, городашка - турпалашка Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе, Крепосте - турпале Бресте шовзткъе иттазза артиллерийски залпашца салют яла.

Даькъала хийла вай низ бола Даьхе — Советски Социалистически Республикай Союз.

Даькъала хилда сийлахь-доккха советски халкъи цуй майра Герзашцара Низаши!

Хоастам хилба Советски Союза Коммунистически партена — коталонаш йоахача пролетарски революце баьччана, вай еррига коталонаш яхара дегаш урауттале́чоаи уж йовхилга вIаштIехьлоахачоаи!

СССР ОБОРОНА МИНИСТР
СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛ
А. ГРЕЧКО.

Грозне хинна торжественни заседани

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

къовсамхой, большевикаш-ленинцаш, революцеи граждански тIемеи халкъа турпалаш.

ЦIаккха а бицболийтаргбац къонахчал дола хьалхара пятилеткаш хьалъяьраш, керда заводаш, колхозаш, совхозаш яхкаьраш. Массаза а дахаргда шоай къахьегамца советски общества материальнии духовнии рузкъаш дебадаьрий гIулакхаш.

Советски паччахьалкхен 50 шера истори — из да кIаьд ца луш советски халкъ вIаштIехьдаьхачеи кхотадаьчеи, социализмаи коммунизмаи гIулакх котдаргхиларах цуй дог тешадаьча, цуй низаш лоархIамегIара боахама-политически декхараш кхоачашдара тIадерзадаьча вай ленински Коммунистически партена карагIдаьнна деналера гIулакх. Историе чухь сийлахь-йоккхагIа йолча революцена кулгалдаьча партена керте лаьттав гениальни уйланхо, цIаккха а меллургвоаца революционер Владимир Ильич Ленин. Революция идейно дегаш урауттадаьр а из вIаштIехьъяьккхар а из хиннав.

Историена хIанзалца хьа яйзаяц селлара лоацача хана чухь хьалха тIехьабиса хинна мохк дунен тIа низ болашагIа йола держава а хинна дIаэтта моттиг.

Вай мехка экономикаи культураи дерригача доакъошка хинна доккхий хувцамаш белгалдоахаш, теркал ца дича мегаргдац, социализм хьалъяьрий цIаккха а цхьаккха а ца лийннача наькъашка гIолла аха, хIанзалца хьа цхьанне а чакх ца яьха мероприятеш чакхъяха йийза хилар, вай Советски Даьхе юххьанца дена кхераме моастагIий гонахьа болаш а империалисташ дорхоерна тIалеташ а хинна хилар.

Социализм телар капиталистически дунен низашта духьал эггара хьалха лаьттача хоадамболлаш болча къовсаме. «Массанена а духьал лоаттаденнад вай» — яьхад В. И. Ленина.

Маьрша беркатера къахьегам дIаболабир мехко. Цхьабакъда, ткъаь шерага кхачалехьа юха а гера караэна, немецко-фашистски гIаьрахошта духьала Даймехка тIом лоаттабара гIовтта бийзар советски наьха. Дукха советски нах байра цу тIем тIа, зенаш дир. Цо дIабихьар 20 миллион нах — вай даьй, йижарий, вежарий, Социалистически Даьхен сийлахьа патриоташ. Фашисташа гувнаш дир 70 эзар совгIча городах, юртах. 30 процент хилла долча къаман рузкъах баьлар мохк. Дай-мехка тIема шераш эггара халагIеи бирсагIеи бола тохкам бар вайна. Цхьабакъда, Коммунистически партена гонахьа айхха кхотаденна долча советски халкъо уж халонаш лайра, моастагIа вохавир. Сийлахь-боккхача Октябра карагIдаьннараш кIалхардаьхар.

Агресси юхатохаши тIом чакхбаьнначул тIехьагIа боахам юхаметтаоттабеши дIадаьлар Советски Iаьдал латтача 50 шерах 20 шу гаргга. Нагахьа санна иштта йоккхача промышленноста производство 1913 шера боарамах ворхIлагIа дакъа мара ца хиннеи хIаьта юрта боахамо шозза кIезигагIа продукци луш хиннеи хилар а теркалдича, шаьра гуш хургда, машара наькъаца дегIаухаш даьккхача 30 шера советски наха къахьегаме мел доккха хIама карагIдаьннад.

Ленински идеяшка оттадаь хиннад мехка индустриализаци елга, юртабоахама социалистически кооперировани елга, культурни революци чакхйоаккхилга. Беха боахам юхаметтаоттабе, тIехьайиса экономика айе, къел, боадо дIаяккха гIийртача халкъах долча дукхача адамий овлангарча хьашташа маяххара яр уж.

ТIом хьалехьарча 10—12 шера вай мехка индустриализаце даькъе чакхъяьхай, нагахьа санна уж чакхйоахаш хилча капиталистически мехкашта 100 шу эшаргдолаш йола мероприятеш.

Мехка индустриализаци яро хьахилийтар вай мохк экономически гIулакхашта шийн мукъагIа хулга чIоагIдараи цуй обороннии низ лакхбара, халкъа боахама дерригача доакъошта технически реконструкци яра ца хилча яргйоаца материальни база.

Советски Союз дунен тIа низ болашагIа йола индустриальни держава а яь дIаоттар болхлой класса, дерригача халкъа сийлахь-йоккха котало я.

Пролетариато Iаьдал хьадаьккхачул тIехьагIа эггара чоалханегIеи халагIеи йола проблема яр социалистически хьисапех юрта боахам эргабаккхар.

Из лоархIамера революционни декхар кхоачашдара ларде йиллар ленински кооперативни план. Из декхар кхоачашдара бIарччача шерашка тIагIертта организаторски кхетамеи болх бе бийлар парте.

Советски Iаьдал латтача шерашка вай мехка хьаьнй Iилмаи хIанзарча техникаи ларда тIа лелаеш йола дунен тIа эггара хьалхалатта юртбоахама производство.

Вай мехка социалистически экономика керда айергья КПСС XXIII-ча съезде чIоагIъяь директиваш а йолаш йола 1966—1970 шерашка халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера план кхоачашъярца.

Социализм хьалъяра ленински плана кхоалагIа керттера дакъа — культурни революци — чакхдаккхар хьа а хьекха, докладчика дIахо дийцар, халкъа хьал-торо дIахо лакхъяра, вай мехка дерригача халкъий дохаргдоаца социалистически вошал чIоагIдара дешаш.

Советски Iаьдал латтача 50 шера довзаргдоацача доалаш хувцаленнад ерригача союзнии автономнии республикай, автономни областий, къамий округий сибат. Советски Союза дерригача халкъаша цхьатарра бакъ а деш, ленински къамий политика чакхйоаккхача доккха дакъа лоац эрсий болхлой классо, эрсий халкъо. Экономикеи культуреи дегIакхувлара даькъе мах баь варгвоацаш доккха вежарашха новкъостал даьд цар СССР дерригача халкъашта.

МоллагIа союзни е автономни республика вай хьайийцача а, царех хIаране гIадвуг шийна карагIдаьннача доккхийча хIамаица. Из дика гуш да вай Нохч-ГIалгIай АССР-а масалах а.

Укх юбилейни шера Нохч-ГIалгIайчен промышленносто хьаергья 850 миллион сомал кIезигагIа боацача маьха тайп-тайпара продукци, из хул 1913 шерарчул 77-зза дукхагIа. Алхха цу цифраша дог тешадеш хьахьокх Советски Iаьдал латтача шерашка республика экономике мел доккхий хувцамаш хиннад. Алхха Сийлахь-йоккхача Октябро, Коммунистически парте лелаеча хьаькъалерча ленински къамий политико, дерригача Советски халкъаша а эггара хьалха сийлахь-доккхача эрсий халкъо а даим оагIув хьаллоаттабар а вежарашха новкъостал дар а бахьан долаш вIаштIехьдаьхад Нохч-ГIалгIай республикага тIехьайисачара прогрессага кхоачаш лоацача хана боккха гIа баккха, чIоагIа дегIаена индустри, боккха механизированни юрта боахам, бокъонца йола халкъа социалистически культура а йолаш бола тоабенна мохк а хинна дIаотта йиш хилийта дола хьал.

Нов. Апряткина белгалъяьхар республике Советски Iаьдал оттадар, халкъа боахами культуреи юхаметтаоттаярай дегIакхувлараи лоаттабаьча къовсама этапаш.

Гикало Николай, Шерипов Асланбек, Ахриев ГIапур, Левандовский Михаил, Дьяков Александр, Дудаев Султан, Нохч-ГIалгIай чу Советски Iаьдал оттадечеи революци йоаккхачеи къовсам лоаттабеча хьинаре дакъа лоацаш хиннача а дукхача кхыча наьхеи цIераш даим латтаргья республика къахьегамхой дегашка. Докладчика дагадохийтар, грозненски пролетариат Тирка йисте пролетарски революци котъяккхари Советски Iаьдал оттадари духьа къовсам лоаттабаьрий хьалхарча мугIарашка хинна хилар. Грозне пролетариато чIоагIа низаши хьинари тIадахийтар, эггара хьалха мехкдаьтта доахар, мехкдаьтта чакхдоахар, машинашъер а оттаеш, промышленность юхаметтаоттаяра. Гера кара а ийца 1918—1920 шерашка контрреволюцена духьала лоаттабаьча къовсаме турпале дакъа лацарахи мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаярахи 1924 шера 24 феврале ЦIеча Байракха орден елар грозненски пролетариата. Республика мехкдаьттахоша керда къахьегама толамаш даьхар хьалхарча пятилетка шерашка. Мехкдаьтта даккхара хинна задани цар 2,5 шера кхоачашъяьй. Из бахьан долаш Ленина орден елар Грозненски мехкдаьтта промышленноста.

Дай-мехка тIом лаьттача хана мехкдаьттахошта карагIдийнна доккхий хIамаш белгал а доахаш, партеи правительстваи Ленина орден елар «Малгобекнефта» I-ча промыслана, хIаьта Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода — Къахьегама ЦIеча Байракха орден.

Мехкдаьтта промышленноста нийсса республике дикка дегIаихал кхыдола доакъош а. Нохч-ГIалгIайчен индустри лакхача темпашца дегIаихха хилара тешал ду 1913 шераца нийсдича, хIанз доаккха мехкдаьтта 11-зза дукхагIа хиларо, мехкдаьтта чакхдоахилга — 15-зза, машиностроении металлообработкаи продукци арахецилга — 10,54-зза, кхачан промышленноста — 300-зза, электроэнерги яккхар — 71-зза (1928 шерапа нийсйича) дукхагIа хилар.

Грозненски мехкдаьтта доаха промышленность дегIаахара историена къаьсттача оагIоца юкъедоагIаргда семилетка шераш, хIана аьлча цу хана йолаелар из къаьстта чIоагIа дегIааха, шозлагIа малха яьннар морг хилар. Из де вIаштIехьдаьлар геологаша, мехкдаьтта тохкараша шоай низаш оарцагIа а даьха, кIоаргга дадаш долча мезозойски тIоанашкара мехкдаьтта даккхар бахьан долаш. Мехка эггара хьалха вай бурувдеттараш Iомабеннаб Iалаьмате чоалханерча геологически хьалашка кIоаргеи тIехкIоаргеи скважинаш яха.

Нохч-ГIалгIайчен индустри дегIакхувлаш даьха толамаш аттача гIоллеи дагадоххарахи хьахинна дацар. Уж даьхар болхлой классови специалисташеи турпаленца къахьегар республика партийни организаце организаторски политически балха боарам лакха хилар бахьан долаш.

Къахьегама овсарле лакха йолаш болх барах СССР орденаши медалаши еннай эзараш болча промышленноста транспорта, гIишлошъяра даькъе хьалхалаттараштеи новаторашт е и, хIаьта царех дикагIчарна Социалистически Къахьегама Турпал яха сий дола цIи еннай, цу даькъе ва Иван Денисович Олейников, Иван Васильевич Пугачев, Таисия Борисовна Легковская, Андрей Сергеевич Клепов, Андрей Дмитриевич Катасонов, Мария Яковлевна Паук, Николай Иванович Ведерников, кхыбараш.

Iалаьмате чоалхане дар республика юрта боахама социалистически эрга лонаш яра декхар. Кулакашца дира къовсам а лоаттабеш вIашагIйохка йийзар колхозаш.

Цхьабакъда, областной партийни организаце вIаштIехьдаьлар коллективизаце хала декхараш эшаэараи юртбоахама производство сихха айяраи болхлой, къе нах, батракаш оарцагIбаха. ХIанз республике я толашагIа йолча техникаца кийчъяь 52 колхози 53 совхози.

Балха тIара хьокхамаш лакха хиларах дукха ха йоацаш СССР орденаши медалаши еннай юрта боахаме хьалхалаттача 300 гергга сага, хIаьта бригадира Кагерманов Оалхазара, дояркана Барахоева Лемкайна, птичницана Аюбова Шумисата, свинаркана Папок Марфийна, свекловода Муслиева Тамарена, жа Iушта Эсмухамбетов Наурденеи Амитов Умурзакан, колхоза председатела Емельянов Василена, совхоза директора Маликов Iаддала Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи еннай.

Укх юбилейни шера Ленина орден еннай «Шелковской» яхача племенной жа лелалеча совхоза. Докладчика дIахо дийцар Советски Iаьдал латтача шерашка республика культура дегIаахара даькъе хинна хувцамаш, белгалдаьккхар кхалнаха Нохч-ГIалгIайчен боахамеи общественнии вахаре хьинаре дакъа лоацаш хилар.

Нохч-ГIалгIайчен къахегамхой, йоахар дIахо нов. Апряткина, дерригача советски халкъаца цхьана, чIоагIа кийчбеннаб Сийлахь-йоккхача юбилейна накъабаха. Советски Iаьдала 50 шу дизара сийна лелаеча яхьа инициатива дIайолайир «Старогрознефта» НПУ. Цу дерригача халкъа къахьегама болама итогаш ю тахан. Республика къахьегамхоша декхар тIайийцадар 10 бетта план 29-ча октябре кхоачашъе аьнна, хIаьта из 25-ча октябре кхоачашъяьй. Цун чотах планал совгIа 16,5 миллион сома маьха продукци еннай, вешта аьлча декхарашка лаьрхIа хинначул 7 миллион сома маьха дукхагIа. Къахьегама овсарле планаца нийсйича 102,6 процент хилар, из дикка лакхагIа я тIайийцача декхарел. Арахецача продукцега дIабода мах планахчул совгIа лохбарах цIей хьатIакхоачаш 2 миллион сом ахча кходе лаьрхIадар, хIаьта бокъонца кходаьр 4,6 миллион сом да. Планал совгIа 110 эзар тонн мехкдаьттаи 96 миллион кубометр газеи яьккхай мехкдаьттахоша. Из, лаьрхIа хинначул, дукха а дукхагIа да. Планал совгIа мехкдаьтта продукташ хьаяра шоаш тIайийца хинна декхараш кхозза хIана даьдац аьнна тIехкхоачашдаьд мехкдаьтта чакхдоахараша. Шоай юбилейни декхараш дикка тIехкхоачашдаьд машинашъераша, энергетикаша, машинаькъахоша, кхачан, йигача, моттигерча промышленноста кхыча доакъой болхлоша. Советски Iаьдала юбилейна дикача къахьегама толамашца цаькъабаьхкар юрта боахама къахьегамхой а. Укх шера хаоттама хьалаш чIоагIа аьттув боацаш хиннадоллашехьа а, дукха а дукхагIа йолча колхозаша а бIарччача районаша а балхаш дика вIаштIехьдаьха чуийцад ялаташ, ханал хьалха кхоачашъяьй ялаташ кийчдара шера план. Даьхен амбарашка тессад 164 эзар тонн ялат, шера планах тесса дезаш хиннар 125 эзар тонн мара ца хиннача метте. Доккхий толамаш даьхад хьайбаш леладерашеи юрта боахама кхыча доакъой болхлошеи.

Цей сийна лелаеча яхье хьокхамаш лакхагIа хилийтар духьа лоаттабеча къовсаме йоккха стимул хилар массаза лелае памятни Цие байракхаш яхара тIехьарча боламах.

Массаза а лелае КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракхаш еннай «Старогрознефта» НПУ, КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча Грозненски крекинг-завода коллективашта, Сунженски района XIX-ча партсъезда цIерагIча колхоза.

Массаза а лелае РСФСР Министрий Совета, министерствай, профсоюзий ЦК-ай памятни байракхаш еннай Наурски района «Терский» совхоза, Сунженски района «Победа» яхача колхоза, Грозненски химкомбината, «Малгобекнефта» НПУ коллективашта. Массаза а лелае парте обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи, облсовпрофа памятни байракхаш еннай «Октябрьнефта» НПУ, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, «Красный молот» яхача завода, Грозненски вагонни депо, ТЭЦ-1, Грозненски маьхка комбината, къаьст-къаьстача лаха баракъаш тегача фабрика, Нохч-ГIалгIай химзавода, «Чечингстройтранс» яхача автотранспортни объединене № 7 йолча специализированни треста монтажни управленена, Ассински сомий-баьцадаарий совхоза, Грозненски района № 1 йолча шурий совхоза, Гудермеса района «40 лет Октября» яхача колхоза коллективашта. Памятни байракхаш ялар — из да коллективаша, цар болхлошеи специалисташеи, боахама кулгалхоша шоай хьинар ца кходеш хьийгача къин, профсоюзнии комсомольскии организацей гIулакхий лаккха мах бар.

Цхьабакъда, юбилейни яхьан ала бовш бац. Кердача патриотически боламо хьаллаьцаб из. Москва, Ленинграда, Киева, Минска хьалхалаттача предприятей тIахьехамах сийлахь-йоккха къахьегама поход йолаелар пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа. Цу болама инициатива вай республике дIайолайир грозненски крекингисташа. Цо дIадоладаь гIулакх хьаллаьцар промышленноста, транспорта, гIишлошъяра, юрта боахама ерригача предприятей коллективаша. Республикански партийни активе хьалхашка оттадаь декхар да — пятилетка 1970 шера 7-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа кхоачашъяр. Вай гаргагIара декхар — тIехьаюсаш йола предприятий укх шера цхьаккха ца хулийтилгеи хьатIадоагIача 1968 шера беркате болх бара бокъонца кийчо елгеи.

Шийн къамаьл чакхдоаллаш докладчика йийцар дунен социалистически система дегIаахара проблемаш, белгалбаьккхар Коммунистически парте — вай общества кулгалдеши лостам телаши болча низа тIа-тIа дукхагIа лакхлуш латта лоархIам.

* * *

Доклад чакхъяьнначул тIехьагIа вежарашха йолча союзнии автономнии республикашкара моаршал луш къамаьлаш дир цар викалаша: Азербайджански ССР-гара — нов. **А. М. Алиева**; Армянски ССР-гара — нов. **Г. Г. Агабальяна**; Грузински ССР-гара — нов. **В. С. Гелашвиле**; Дагестански АССР-гара — нов. **М. Л. Юсупова**; Черсий - Балкхарой АССР-гара — нов. **Ф. Т. Арсаева**; Къилбаседа - ХIирий АССР-гара — нов. **А. Х. Галазова**; Ставропольски крайгара — нов. **В. И. Калашникова**.

Торжественни заседане дакъа лоацараша чIоагIа дегаш гIоздаьнна а болаш тIайийцар КПСС Центральни Комитетага, СССР Лакхехьарча Совета Президиумага, СССР Министрий Советага, ВЦСПС-ага дохьийта моаршала письмо.

«Интернационал» яха партийни гимн а локхаш чакхъяьлар торжественни заседани.

ИРАЗ ДОЛЧА ДЕЗАЛА ЮКЪЕ

И. АЛМАЗОВ,
НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАР ЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ПРЕДСЕДАТЕЛЬ

Шовзткъеи итт шу хьалха «Аврора» тІара яьнначу залпаша дерригача дуненга дІакхайкадир адамий исторе керла зама хьахиналга, вай мехка дуьнен тІа эггара хьалха болхлойн ахархойн Іаьдал даьнналга. Сийлахь-йоккха Октябрьски революци къаьстта лоархІаме яр паччахьа Россе колониальни йистошта. Царех цаІ яр Нохч-ГІалгІайче. Цуй халкъаш геттара халача хьалашка дахар. Паччахьа режим, шоай эксплуататорий Іазап, дьна фанатизм — уж дар царна новкъарло еш дола хьалаш.

Нохч-ГІалгІайчен халкъаш къахьегам безаш хиннадале а хьалха хинна Нохч-ГІалгІайче кхела, мощала мохк бар. Революци хилалехьа республика хІанз йолча территоре тІа яр йоккха йоаца 4! фабрично-заводской предприяти, 800 эзар тоннага дІакхоачаш мара дацар доаккхаш дола мехкдаьтта. Геттара кІезига бар дийша нах.

Вай кагирхоша тамаш ю Нохч-ГІалгІайчен хІанз йолча территоре тІа 250 менгий бола 4 больница мара хиннаяц, цига болх беш верригаш 19 лор мара вацар аьлча. ДукхагІа болча наха «дарбаш» хьежача наха, моллаша, шарлатанаша дора. Шерра даьржадар эпидемически лазараш.

Безам тІабодаш да Кавказа халкъаша кортамукъале бахьан лоаттабаьча къовсаме хьалхаьтача С. М. Кирова аьнна дешаш: Дагестане е укхаза Тереке тхоашта дайнар дага ца дехача Іелац со— хий да дезаш кхалсаг хилча, юрта кхайкадора къонахий цІагІа багІа беза аьле. хІана аьлча кхалсаг хи тІа яьха еззш хулар, ше нанас эьча бесса. ДегІ къайладаккха баркъа дацар.

Из дар революци хилалехьа вай халкъа ирча сурт. Духхьал Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце мара вІаштІехьдаланзар из хувца.

Сийлахь-воккхача Ленина, Коммунистически парте, Советски правительства эрсий пролетариата социалистически автономи вІашагІйоллара Іаьмате доккха новкъостал дир Нохч-ГІалгІай халкъа.

Социализм хьалъеш нохчаштеи гІалгІаштеи карагІдаьлар экономикеи культуреи дегІайоалае.

Нохч-ГІалгІай халкъага уж исторически завоеванеш атта кхачанзар. Дукха къовсам лоаттабир уж бахьан. ЛоархІаме низ бар дукххача шерашка царски режимаца къовсам лоаттабаь грозненски пролетариати цунна кертте латта партийни организаци. КІайгвардейцашца, лоаман контрреволюцеца турпала къовсам лоаттабир Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша. Вайна цІаккха а диц лургдац из, Анисимов, Шерипов, Гикало, Ахриев, Дудаев, Левандовски санна болча революционерий турпала гІулакхаш.

Граждански тІом сецачул тІехьагІа республика къахьегамхоша шоай деррига хьинар тІадахийтар тІемо бохабаь халкъа боахам юхаметтаоттабара. Керттера теркам тІабахийтар мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттара. Доккхий толамаш даьхар цар хьалхара пятилеткаш кхоачашъеш. Бакъда, машаре къахьегаш боахкача советски наьха гІулакх юкъагІадаьккхар цІаьхха дагадоацаш тІом хьоабаьча фашистски Германе. Дерригача Советски халкъаца ахьана Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша турпала къовсам лоаттабир немецки захватчикашца, шоай беррига низ тІабахийтар деагорца, продовольствеца Советски Эскар Іалашдара.

Захватчикаш эшабаьчул тІехьагІа республика къахьегамхой толамца кхоачаш болабелар парген правительстван хьалхашка оттадаь керда декхараш. Производственни политически хьинар айденна къахьийтар цу хана болхлоша, колхозхоша, интеллигенце, доккхий толамаш даьхар экономикеи культуреи дІахо дегІайоалаеча.

ХІанз Нохч-ГІалгІайчен йоккха социалистически индустри, механизировании юрта боахам, лакха культура йола республика а хинна дІаэттай. ХІанз вай республике я 159 йоккха промышленни предприяти. Мехкдаьтта доаккха, мехкдаьтта чакхдоаха, энергетически, химически, машиностроительни, швейни, кхачан, металлообрабатывающи санна йола промышленноста отраслеш я вай. ХІаьта вай промышленноста продукци доазол дехьарча итташ долча мехкашка йий. Духхьал Грознерча гаражни оборудовани завода продукци йола доазол дехьарча 36 мехка. Республика халкъа боахаме, вулашка, Іилма учреждениешка къахьегаш лакхара а юкъара а образовани йола 25 эзар специалист, 550 Іилман болхло, 125 Іилмай доктораши кандидаташи ба.

Мехкдаьтта промышленноста лакхара квалификаци йола кадраш кийчъяра кузница а хинна дІаэттай Грозненски нефтяной институт. Цун выпускникаша толамца кхоачашду мехка мехкдаьтта промышленность дІахо дегІайоалаяра декхараш, хІаьта цхьабараш доазол дехьарча мехкашта новкъостал деш а ба мехкдаьтта промышленность вІашагІйоллара.

Советски Іаьдал латтача шерашка довзаргдоацача доалаш хувцаденнад юрта сибата. Кагийча дехкъаденнача, кІезига продукци луш хиннача ахархой боахамашта меттел вай республике вІашагІехкай йоккхий, чІоагІа механизированы йола колхозаши совхозаши.

Хувцаеннай юртабоахама производства технически база. ХІанз колхозийи совхозийи кхашка болх беш 10 эзар гаргга трактор я, 1000 гаргга ялаташ чуйиду комбайн, лаьтта оахкеи кхыйолеи боалхане лакха балха овсарле йола машинаш.

Шортта техника хиларо торо хилийтар дІадеэзараш гектараш керда лаьтташ карадерзаде кхашкара хьувкъами хьайбай продуктивности чІоагІа айъе.

ХІанз Нохч-ГІалгІайченах хиннай йоазув доцар Іомадара дола гІулакх массанахьа вІаштІехьадаьккха республика. 553 йолча школашка болх беш ва 11 эзар хьехархо хІаьта цу школашка дешаш 250 эзар саг ва.

2 лакхехьарчеи 13 юкъерчеи специальни дешара заведенеша кийчбу тайп-тайпара профессеш йола нах. ХІара итт эзар сага юкъе 254 студент, хІаьта тайп-тайпара дешар дешаш 300 эзар совгІа саг га. Кхыча тайпара аьлча бахача наха хІара 3-гІа вола саг дешаш ва.

Толамца дегІадоагІа бахача наха медицински гІулакхаш делга. Тахан вай Республике 206 медицински учреждени я. ХІаьта революци хилалехьа хинначарех 50-за дукхагІа я уж. Цига болх беш ва 1418 лор, 1923 юкъера медицински болхло. Республикански санатореишка, салоІача цІеношка къахьегамхоша шоай унахцІено чІоагІъю.

ДегІайоагІа культура учреждений сеть а. Республике я паччахьалкхен филармони, лоамен халхарей ансамбль, музыкальни училище. Эзар совгІа йолча клубай, киноустановкай, театрий, библиотекай болхлоша цахадлаш къахьегамхой культурни хьашташ кхоачашдеш. М. Лермонтова, Х. Нурадилова цІерагІча театрий сценаш тІа уттаю эрсий, дунен классикий, Нохч-ГІалгІай драматургий произведенеш.

Вай республике арадувл 4 республикански 14 районни, городской газет, 2 литературно-художественни альманах. Вай кепайоазон разови тираж 178 эзар экземпляр я. ХІаьта центральни издатеш а лаьрхІача республика къахьегамхоша йийду 687 эзар экземпляр газет. Укх шера арадеал моттигерча авторий 150 книжка.

Гаьнна цІи хеза ба вай писателаши поэташи Бадуев, Базоркин, Ахматова, Мамакаев, Музаев, Яндиев, Ошаев, Арсанов, иштта кхыбараш.

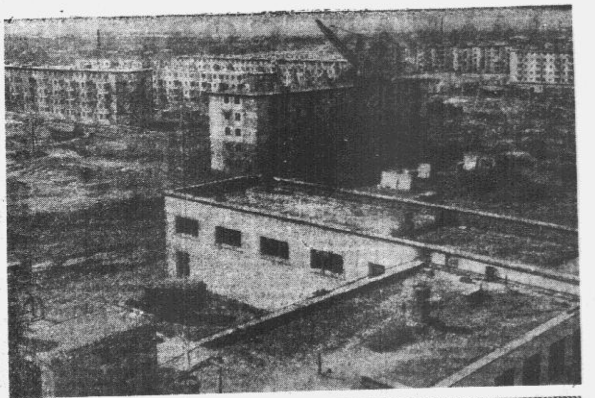
ЧІоагІа дегІаенай искусства викалий творчество. У. Димаев а А. Хамхоева творчество ца йовзаш саг вац вайна юкъе, хІаьта РСФСР халкъа артиста Эсамбаев Махьмуда цІи дерригача дуненна дІаяйзай.

ХІанз Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта хьалхашка латта кертера декхар да Октябра 50 шу дІазара сийна яьржа социалистически ях кхыдаьгІ ца йолийташ дІахо яхьар. Шерра хьаллаца деза пятилетка ханал хьалха кхоачашьяра КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни байракх лелаеча крекингистаца дІадоладаь дика гІулакх.

Шеко яц республика къахьегамхоша вай мехка коммунизм хьалъяра лоаттабеча къовсаме керда коталонаш йоахаргхиларах.

Шоай дезача денна доккхийча толамца накъабаьхкаб вай республика къахьегамхой. Толамца кхоачашдаьд юбилея сийна шоаш тІаийца социалистически декхараш.

Сийлахь-боккхача Октябра денна ираза дакъа кхаьчад хІара советски дезалга. Из ираз бахьане тахан дег тІара баркал йоах цар хьамсарча Коммунистически партена, Советски правительствана.

Укх сурта тІа шоана гу города малхбоален оагІорахьа яьсса иллача моттиге хьалъяьча микрорайона цІенош.

Укх тІехьарча хана Грознерча дукхача къахьегамхошта керда квартираш еннай цу районера.

Макарова сурт.

ЮБИЛЕЙНИ ИНТЕРВЬЮ

Карабулакерча бурув деттача конторера чоалханерча балхий вокхагІа вола мастер Катасонов Андрей Дмитриевич лаха атта хиланзар. «Метеор» санна лел из шоай сиважинашта юкъе, массанахьа эш цун кулг, бІарг. ХІаьта а хьаьша гІулакх де Іемача Карабулакерча телефонисткай новкъосталца из хьа а леха хьаттар оаха.

— Алексей Дмитриевич, укх юбилейни шера фуд хьона къаьстта дег чу дижа, хьа дега тоам беш?

— Соьна цІаккха ца хиннача тайпара тоам, ираз йоаккха дега гІоз еннай юбилейни шеро ше. Са Іаьдала 50-гІа шу ма дий ер!

— МалагІа совгІат кийчдаьд Іа Октябра цІейна?

— Йиъ сважина аварена кІалхаръяьккхай. ХІанз хийцца мехкдаьтта луш я уж. Тха болх бевзачоа мара ховргдац мел лоархІаме гІулакх да аварена юкъе нийсъенна скважина юха «дийнъяр». Ерригача контора а кхоачашдаьд юбилейни декхараш.

— Фу ала безам ба хьа укх дезача деношка хьай новкъосташка, тха газет дешарашка?

— ХІанз Октябра юбилейна накъадолхаш санна хьинар айденна, творчески къахьега пятилетка кхоачашъеш а. ХІанз санна толамаш доахаш вай Даьхен рузкъа совдаха кайила вай, къахьегамхой.

* * *

Корах хьачухьежача гуйран маьлхо кхы а сийрдабаьккхар Паук Марина Яковлевнай наьх тІа улла Социалистически Къахьегама Турпала дошо седкъа.

Марина Яковлевна, Октябра цІейна мишта накъадаьхкар шо?

— СапаргІата хила йиш йолаш да тхо. Деррига юбилейни декхараш тІехкхоачашдаьд.

Юбилей хьатІакхоачаш планал совгІа 14600 тонн мехкдаьтта даккха аьнна декхар тІаийцадар промысла. Из ди хьатІакхоачаш оаха лургда 16000 тонн мехкдаьтта. 50 эзар сом гаргга ахча кходаьд оаха планал совгІа. 580 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхоаьй... Дукха ха йовргьа тхоашта карагІа мел даьннар дІадувца со йолалой.

МалагІа лоархІаме хувцамаш хиннай промысле юбилейни шера?

— Хувцамаш дукха да. Царех, сона хетачох тхона дукхача хана диц лургдац тхоаш планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка болх бе доладалар, кІирагІа 2 ди мукъа долча системага далар. Октябра сийна яьржа ях оаха дІахо лаьгІйолийтаргьяц. Промысла болхлой бІубенна ба пятилетка ханал хьалха кхоачашъергхиларах.

ДЕГІААХАРА НАЬКЪАШ

Вай мехка къаьнагІчарех цаІ я Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха промышленность. Ховш мадарра, Октябрьски социалистически революци хилалехьа массехк гІадам боаца мехкдаьтта чакхдоаха завод мара яцар укхаза.

Грозне мехкдаьтта чакхдоаха промышленность дегІаяра историе чухь белгалдаьнна дата да цунна национализаци янь ди — 1920 шера 28-гІа апрель.

Национализаци янь яьнначул тІехьагІа, мехка тІа-тІа дукхагІа эшаш йола мехкдаьтта продукташ дукхагІа арахецара мехкдаьтта чакхдоаха промышленность юххье денз юха хьае болабелар грозненцаш, 1918—1920 шерашка Советски Іаьдал бахьан лоаттабаьча къовсаме турпала дакъа лацарахи Грозненски мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаеча болх дика барахи 1924 шера 26 февраль Цеча Байракха орден елар Грозненски пролетариата.

1925—1926 шерашка цкъара мехкдаьтта чакхдоаха трубчати установкаши парафинови заводи хьалъе болабелар грозненцаш. Цу даькъе дика хІамаш карагІдаьлар мехкдаьтта чакхдоахача заводий, ГрозНИИ, «Гипрогрознефта» коллективаша цхьана беркате болх бар бахьан долаш. Термически крекинга лардаш кийчъярен из промышленноста юкъеяхьарен даькъе хьалхле яьккхар грозненски Іилмахошеи мехкдаьтта чакхдоахарашеи.

Грозне мехкдаьтта чакхдоахилга толаме дегІаихар 1930—1940 шерашка. Цу юкъа Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе хьалйир №№ 1, 2, 11, 22 йола установкаш, ГФУ, хьалйир КПСС XXIII-ча съезда цІерагІа йола Грозненски крекинг-завод. 1940 шу чакхдоалаш хьал а яь, болх бе йолаялийтар юхедиса даьтташ доахаш йола Грозненски нефтемаслозавод.

Грозненски заводашта реконструкци яро, цу ханарчарна юкъе толашагІа йола цкъара мехкдаьтта чакхдоаха установкаш хьалъяро, Дай-мехка термически крекинг производствана юкъейоалаяро, парафинови производство дегІайоалаяро хьайир 1-гІа пхе шера план 2,5 шера кхоачашъе грозненски мехкдаьттахошка йиш хилийта йола материальни база. Лаккха мах бир грозненски мехкдаьттахошта карагІдаьннача къахьегама гІулакхий — 1931 шера 31 марта Ленина орден елар «Грознефта». Правительственни совгІаташ делар «Грознефта» 35 болхлочоа а. Мехкдаьтта чакхдоахараша ханал дукха хьалха а боалаш, кхоачашйир тІом хьалехьара еррига пятилеткаш.

Дерригача советски халкъаца цхьана тІагІертта къахьегар грозненски мехкдаьтта чакхдоахараша Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом латтача шерашка. Цу халача хьалашка заводий болх сецанзар.

1950 шера болх бе йолаялийтар № 5 йола установка — Советски Союзе духхьашха хьалъяь каталитически крекинга промышленни установка.

1950 шера денз дегІаахара керда ха дІайолалу Грозне мехкдаьтта чакхдоахараштеи мехкдаьтта химикаштеи. Цу хана хьалъе йолайир Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод. ТІехьагІа, ховш мадарра, цу заводе дІайолаелар ремонташта юкъе установкаша болх бу ха йІаьхьяра лелаю Ерригсоюзни ях.

ХІанз инициатор яр хьалха хинна установка начальник Социалистически Къахьегама Турпал И. В. Пугачев керте латта № 43-1 йолча установка коллектив.

Грозне тоъал дукха углеводородни ресурсаш хиларо йиш хилийтар фенол, ацетон, спирт, дай-мехка полиэтилен, синтетически дубитель хьаю химически комбинат хьалъе. Фенол доаккхача производства низ 5, 4-зза лакхагІа ба проектничул, спирт доаккхача производства юххьарара проектни низ 43 процент лакхбеннаб. Тоъал дукха концентрировании пропан-пропиленови фракци дІакхухьийт кхыча мехкдаьтта-химически предприятешта. Комбинате хьаду мехка эггара дарегІа дола фенол, ацетон, синтетически спирт. Юбилейни шера дай-мехка полиэтилен хьадара проектни низага а кхаьча, 6 процент совбаьккхаб из.

52 цІи йолаш я «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятешка хьаеча мехкдаьтта продуктай ассортимент. Из продукци Советски Союза дуккхача районашта лоаттаеш а хІаьта иштта дунен гІарча 30 совгІча мехка йохка доазол дехьа дІакхухьийташ а я.

Укх гаргтарча шерашка Нохч-ГІалгІайчен мехкдаьтта чакхдоахеи мехкдаьтта химически промышленность дегІакхувлара даькъе кертера лоетамаш белгалдаьл. Юкъейоалаергйолаш я хьаеча мехкдаьтта продуктайи машиндаьттайи дикал тоъал теаелга, бедалшара уж дукхагІа хьакъестаелга Іалашдеш йола прогрессивни процессаш. Укх гаргтарча хана город Гудермеса районе хьахургйолаш я мехкдаьтта-химически синтеза низ бола промышленни комплекс.

Къаьстта белгалдаккха деза «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятешка башха дика специалисташ боккъонца бола шоай гІулакха говзанчаш, промышленноста боккхий кулгалхой хьалкхийна хилар. Цу гІулакха кІезига новкъостал дац Грозне цІи хеза Грозненски Къахьегама Цеча Байракха орден лелаю мехкдаьтта Институт хиларо.

Мехка цхьаккха мехкдаьтта чакхдоаха е мехкдаьтта химически предприяти яле тамаш я грозненски заводаша, институташа, техникумаша хьалкхебаьраша хьинаре болх ца беш. Мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста министр Социалистически Къахьегама Турпал В. С. Федоров, Главка начальник М. Е. Черныш, планово-экономически управлене начальник В. П. Суханов, заводий директораш ин. Д. В. Иванюков, И. Т. Пригорнев, В. А. Рябов, И. Бородин, Л. Бычков, дуккха кхыбола предприятейи организацейи кулгалхой.

—Даьхено лаккха мах баьб грозненски мехкдаьтта чакхдоахарийи мехкдаьтта химикийи къахьегама: Социалистически Къахьегама Турпала цІи еннай Пугачев Иван Васильевича, Летковская Таисия Борисовнайна, Клепов Андрей Сергеевича, Ведерников Николай Ивановича. ХІанз объединене предприятешка къахьегаш ва Ленина орден енна 28 саг, Къахьегама Цеча Байракха орден енна 76 саг, «Знак почета» яха орден енна — 52 саг, медалаш енна дуккхабараш.

Советски Іаьдала 50 шу дизара яха йоагтІача тайпара накъаяхар дукха яхье а яьнна, «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятей коллективаша толаме кхоачашйир 10 бетта программа. Яхье яьнначашта юкъе хьалха йолх Ерригсоюзни яхье памятни юбилейни байракх яьккха крекинг-завода, мехкдаьтта-химически промышленноста Министерства юбилейни байракх яьккха химкомбината коллективаш.

Г. ПАЛЬЧИКОВ,
«Грознефтехимзаводы» объединене начальник.

ХАЛКЪА ДУХЬА

Са хьамсара Нохч-ГІалгІайче. Ма сийрда, ма хоза я хьо тахан. БІарг дІа мел кхоач чура урагІъяха латт мехкдаьтта вышкаш, фабрикайи заводийи корпусаш. Тахан, хьа масса миІинге дек машар, къахьегам, вежарал хестаду иллеш. Укх дезача дийнахьа са безам ба ах бІаь шу хьалха хьа къаьнача лаьтта шоай ираз даккхара къахьегамхоша геттабаьча къовсама цхьайолча событеех дувца.

ДІаьхача-къухьерча юртара нах хела бахар. Ца валлал сискал яккха сатессача денз бийса яххалца къахьегаш хулар лоамаро. ХІаьта цунах а тоъам хилацар. Цудухьа, тха юртахой ухар Тифлисеи Телавеи яхача городашта юкъе аьшка никъ буллача балхаш де. Да венначул тІехьагІа со а вахар цига болх бе. Шин шера хилар со Телаве. Паччахьа эпсара дов даьчул тІехьагІа, сайна суд яра кхераш ведда цІавера со. Бакъда, дукха ха ялалехьа Телавски тІема прокурора приказах лаьца набахта чувеллар. Цу набахта баьхка нах странагара герзаш хьа а даьха, ши жандарм а вийна бовдарца ведар со а. Дукха хало ловш бІаьха никъ а баь Галешка кхаьчар со. ТІаккха цхьа юкъ яьнначул тІехьагІа цІавехар. Тайп-тайпара долча бахьанех Іаьдагах печкъаш лела нах кІезига бацар цу хана гІалгІай мехка, со а царех дІакхийтар. Дукха ха ялалехьа Кавказа наместника цІерагІа газеташ тІа хоам хилар Іаьдалах печкъаш леларна паччахьо амнисти ергья, нагахьа санна германски фронте тІом бе эскаре болхе аьнна.

1916 шера март бетта Наьсаренвокзалерча станце поезда тІа а ховшадаь Каменец-Подольски губернерча Соболевка яхача моттиге дигар тхо. Массехк бетта цига тІема гІулакх Іомадеш хилар, тІаккха Галич яхача городе лаьттача «Аьхка дивизе» гІалгІай полке хьожадир тхо. Тха сотнех оалар «абреки пхелагІа сотни». Іалаьмате дукха халонаш ла йийзар тха. ХІара денна бовра салтий. Даим наступлене ухийтар тхо Фокшаны яхача городе хезар тхона Россе паччахь Николай дІаваьккхав, Петрограде бунташ соцае «Аьхка дивизи» йохийт аьнна. Сай новкъостеца Цечоев ГІойбердаца циггара ведда цІавера со. Бакъда, паччахь дІаваьккхав аьнна цхьа хувцам хиланзар юртахой вахаре. Дукха ха ялалехьа Октябрьски революци хилар. Шо кхыча къамашта санна деррига делар гІалгІашта а. Цудухьа къахьегамхой шоай беррига низ тІабахийтар революце гІулакх оарцагІбаьлар цо енна паргІато карера ца ялийта. Цу шера тхоай юрта бахача наха вІашагІъеллар аз сотни.

Владикавказе 1918-ча шера аьхки кадетски корпуса здане Терски II-ча съезда IV-гІа сесси болх беш йолаш Беликови Соколови керте а болаш контрреволюционни мятеж хьайра. Цар лаьрхІадар Орджоникидзе а тІехь съезд паца. БІаь говра баьрий вола отряд а йолаш кхаьчар со. Цул тІехьагІа Цицкиев Орцийи Аушев Амирхани керте латта партизански отрядаш яьхкар.

Съезд хьаеллоча дийнахьа, боад беннача тІехьагІа кІайча казакаша наступлени йолайир. Уж тхол дукха дукхагІа бар. Бакъда шерра наступлени е вІаштІехьдаланзар цар; готтига яр улицаш, тІийгІа дехьа бала безар цар. Оаха никъ бийхкар царна. Тхона новкъостал деш бар Молоканкски слободке баха нах. Съездо соцабир ший болх. Цун делегаташа дІахо шоай болх болабир Базоркине, Уваровски беша.

Цу съезда решенех тхона новкъостал дир гІалгІай отрядаша, Бетал Калмыков керте волча черсий-балкхарой отрядо. Массехк дийнахьа лаьттар тІом, революце гІулакха дукха байра цига нах.

Тха отрядо тІемашка дакъа лаьцар Владикавказа деникинцаш тІабийрзачэ хана а цхьан кІирагІа лаьттар укхаза къиза тІом. Цига байра дукхача хана денз соца тІемашка хинна са новкъостий Ахильгов СаІадал, Льянов Махьма, Торшхоев Кязилбек.

Деникинцаша Владикавказ яьккхачул тІехьагІа тха отряд Джайрахьа тІехьашка яьлар. Кхо-биъ бутт болаш Кистинка яхача лоам гІолла тха отрядага кхаьчар Орджоникидзе распоряженех яхкийта «Льюж» яхача системах йола пулеметаш, дукха патронаши бомбаши. Дукхача тІемашка хилар партизански отряд. Ла йийзар Іалаьмате йоккхий халонаш. Бакъда уж халонаш ла а ловш шоей синош кхоца деш латар къахьегамхой советски Іаьдал бахьан. ЦІеча Эскаро Деникина бІу эшабича кхоачаш хилар дукххача хана наха дагалаьттар — эттар къахьегамхой Іаьдал.

ДІаьх денош а шераш а 50 шера Советски Іаьдало хьабенача наькъо хьахьокх шоай ираз, паргІато бахьан къахьегамхоша лоаттабаь къовсам зехьа ца байналга.

Борис МУРЗАБЕКОВ,
пенсионер 1918—1920 шерашка партизански отряда командир.

Город Грозный ди тІехьа хозлуш латт. Юбилейни шера дунха хьалдаьд нах чубаха цІенош, берий бешамаш, школаш, кхыйола объекташ. «Победа» яхача проспектах город Грозне духхьашха хьалдаь 9-зза вІаштІардаь цІенош да укх сурта тІа шоана гураш.

И. Плиева сурт.

ИЗ ХАЛА ХА ЯР

1924 шу. Дукха ха яцар граждански тІом чакхбаьнна. Вай халкъ керда вахар хьалдеш дар. Юрта бахача наха гуш дар лаьттах бизза пайда эцара а къахьа вахар тоадара а вІашагІкхета безилга. Цудухьа 1924 шера Наурски района Калиновски яхача станице бахача къеча наха лаьрхІар ТОЗ вІашагІйолла, со председателалла хержар.

Белгалде деза эггара хьалха ТОЗ-е чубаьхкараш коммунисташ хиннилга, царна тІеххьа баьхкар кхыбараш а.

Халача хьалашка дІаболабир оаха болх. Цу хана хиннараш биъ усти, ши нухи мара дацар, хІаьдарра шерчашца аха хала дар. Дале а гурахьа хьувкъам чуэцача хана гучабаьлар вІашагІкхетарах хьахинна пайда. ДІайийна хІамаш дика хилар цу шера. Массанена тоъал ялат кхаьчар, цул совгІа фуна дисар. Цудухьа ТОЗ-е чубахка раьза хилар станице баха дукхагІа бола къе нах.

Ала деза, тха балха юкъе дукха халонаш нийслуш хиннилга. Оаха доаха толамаш бІаргагора кулакашта. Уж бирса духьал баьлар тхона. Цар ца деш хІама дисанзар, тийшача балхагІа нах бовбора, активистий цІенох цІераш еттар. Дале а къе нах кхийтта баьнабар коллективизаци ярца мара шоай вахар тоалург ца хиларах. ВІашагІъеллар цхьакха колхоз. Из гІулакх деш чІоагІа гІо дир юрта Советий Іаьдало. Цу хана колхоза доалахьа ши бІаь совгІа гектар оаха лаьтта дар. Ховш мадарра шерчашца аха хала дар иштта дукха лаьтта, йоккха паргІато яьлар колхозашта 1932 шера юртбоахаме хьалхара тракторааш, комбайнаш кхаьчача.

ХІанз Калиновски станице улла Ленина цІи лелаю колхоз районе дикагІа долча боахамашта юкъе я. Боахамо цхьан шера эцаш бола пайда шиъ миллион сом совгІа ба. Хувцаденнад бахача наьха хьалаш, хІаране цІагІа телевизораш, радиоприемникаш, барцкъаш дутта машинаш я. Юртара бераш йоккхача сийрдача школе дешаш ба.

Г. ПОЛЯКОВ,
пенсионер.

ЦУ ДЕНОЙ СИЙЛЕ ЙОВРГЪЯЦ

Белогвардейшина кепттера низаш 1920 шу долалуча юххье дохадаь ЦІеча Эскаро мехка къулбехьенгахьа тІехьашка кхайсар. Цхьадараш Къилбаседа Кавказагахьа лаьккар, вожаш Іаьржача барона Врангела кулгалдеш хинна низаш Крыме сайцар.

Цу хана вай парте Центральни Комитето тІахьехам бир «Долла хІама Врангелаца лоаттабеча къовсама дІале». Кхычарца цхьана из тІахьехам хьаллаьцар хІаьтта мусаватистски правительство тІера Іо а кхесса, Азербайджане Советски Іаьдал оттадаьча пролетарски Бакху коммунисташи комсомольцашеи. Шоай мугІаргІа ЦІеча Эскара мугІарашта юкъе баьхкарий эшелон Врангель вохаве фронте яхар. Обмундированена меттел тхона сипа хиннараш киришка боc бола басардаьча бозах янь кочамаши хачеши яр. Харькове дІакхаьчача эскара доакъошка дІа-ихадийкъар тхо. Со, массехк кхыча новкъостаца цхьана, цу хана М. В. Фрунзес команда еш хиннача Къулбехьен фронта юкъейодача, вІашагІтехача курсантски дивизе политотделе хьожавир. Цига тхона елап кхаьккхий ах кетарганш, хачеш, салтий ботинкаш. Тхоцарча дуккхача наха дукха ха яьккхар обмоткаш йоацаш голтига хачеш а йийха лелаш. БІаьха никъ бе безаш хиннача дуккхачар ботинкай подметкаш Іоювлар, аьшкасаьргаш а хьерчадеш хьалтІаехка езаш хулар уж. БІунаш сихха долхача хана продевольстви гІайола обозаш тІехьаюсар, хІаьта тха, дукхаза а, дІоахдаьча хи чу кхайсача гарзаех кхоачамбе безаш хулар, тух а доацаш.

Дагадеха из аз дувц, ЦІе Эскаро, селлара халача хьал тІа хиннадоллашехьа а из котало мишта яьккхар дІахьокхар духьа. Из котало яьккхар классови моастагІа говма болаш а тхоай бакъ гІулакх — деррига къахьегача халкъа ираз бахьан долаш лоаттабеча къовсама гІулакх котдаргхиларах дог тийша а тхо хиларах.

Шовйдар дІадаьнналга а ховш, кІайгвардейцаш дорхбешабар. Оакхарой оамал тІаенаяр царна. Цкъа, дагадоагІа сона цхьан украински юрта чуболаш латтар тха бІу, юххе дІатІакхаьчача тхона бІаргадайра тІа мел дола барзкъа дІа а дихьа шрчадаьха массехк итташ декъий. Цу юрта бахача наха тІехьагІа тхона дийцачох, уж хиннабар кІайчар шоаш тІехьашка боалаш берзан а баьха хий тІамехкадеш, цул тІехьагІа боабалехьа, меражаш, метташ, лергаш доахаш, дегІ теда а тедаш ихи са бола седкъий дехкаш къиза боабаь пленни цІеэскархой.

Цу тайпарча сурташа кхь а чІоагІагІа лата дог дайтар моастагІа сихагІа вохавар духьа, цхьабакъда, цу хана цар салташцара нийсхая яккха дагадацар тхона цІаккха я. Плен боалабаь врангельцаш кхыметтел цкъаза, конвой тІехьа а воацаш, тыле дІаухийтача хана цхьанна а цІеэскархочо уж боа ца барали царна Іазап тІа ца дахьарали совнагІа, тІалаттача гІулакхашта уж лаьрхІа духтІбоахар.

Юххера а, хьалаьцар Перекоп, мукъаяьккхар Севастополь, юхедисача барона Врангела бІунех цІеньеш латтар Крым.

Ховш мадарра, цу хана Украине латташ яр шийна болча тІема аьттоп духьа юкъ-юкъе вай бІунашкахьа а вувлаш лийнача «батька» Махной бандаш. Цхьабакъда, кхыметтел цу хана а магрша баха ахархой бовха а бовхар, боа а бора Махной бандаша, хІаьта цкъаза бийсанна тІа а ухаш летар кІеззигача салтех латтача ЦІеча Эскара отрядех. Тха дивизена тІалаьтта кертера декхар дар маховски бІунаш зувш царна юхе хулга. Укхаза белгалдаккха безам ба са ЦІеча Эскара бІухой деналла моральни дика гІулакхаш а.

Тха юкъ-юкъе махновцашца цхьана юрта сеца дезаш хулар, хІаьта нагахьа санна тхо кхеккабаьча бедах кхоачамбеш дале а, махновцаша ахархошкара хьадехар дулх, таш. Цхьабакъда, цІен-нанас уж продукташ шийга яц аьлча, массайола моттиг кІалтІатохар цар, хІаьта шоашта кІалйисар, хІама юхе ца дуташ, дІа а хьора. ХІама йиъ а самогон мелла а шоаш баьлча бахача нахагара шоаш даьккха ахча а дехкаш картех ловза Іоховшар уж.

Врангель вахаваьчул тІехьагІа къеча ахархой торо хилар ЦІеча Эскара чІоагІагІа новкъостал де, хІаьта махновцашта новкъостал деш хиннача кулакий аьттув балацар дІахо из де.

БІунашта юкъе болх беш доллашехьа а, тха, эскара политболхлой, бахача наха юкъе къамаьлаш де дезаш а хулар. Советски Іаьдало чакхйоаха мероприятеш царна дІайовзийташ, къаьстта а цу хана ира лаьттача продразверсткаж долча дешах уж дІаккхетабеш.

Ираьха йоацача исторически хана чухь низ болашагІа йолча паччахьалкхенех цаІ а хинна дІаэттай вай Даьхе. Цхьабакъда, советски кагирхоша дицде мегаргдац вай дахеш хилар хІанз а ла ца могаш империалисташ болга.

А. И. СЕВАСТЬЯНОВ,
1918 шера денз КПСС член, граждански тІем тІа дакъа лаьцар.

«СЕРДАЛО»
3-гІа агІ. 7 ноябрь, 1967 шу.

ІАЬДАЛ—СОВЕТАШТА, МАШАР—ХАЛКЪАШТА, ЛАЬТТА—АХАРХОШТА

Андрей СВЕРДЛОВ,
исторически Іилмай кандидат

1917 шера октябра исторически деношка, Петроградан улицашкен майдаш тІеи болхлойн салтийн коталон восстани яржаш лаьттача хана, Россерча социалистически революце кхелаш къасташ лаьттача хана столице, мехка йоккхийча промышленни центрашка, эскара соединенешкен доакъошкен болхлойн салтийн Советийн II-ча Ерригроссийски съезда кийчо яь йоалаш латтар. Иштта сатем боацача деношка массе оагІорахьара Петроградег тІагуллуш бар берригача мехка Іаьдал Советашка дахар дІакхайкаде, машарехи лаьттахи дола ленински декреташ тІаэца, адамлен исторе чухь эггара хьалхара болхлой-ахархой правительство вІашагІйолла ираз шоашка кхаьча бола съезда делегаташ.

Советий шоллагІча съезда из долла хІама де вІаштІехьдаьлар коталонца чакхъяьннача болхлой класса, салташха болча дуккхача наьха, къахьегача ахархой восстанех ког гІортолга а еш.

Болхлойн салтийн депутатий Советий ШоллагІа Ерригроссийски съезд хьайийллар 1917 шера 25-ча октябра[1] сайрийна 10 сахьати 40 минути яьлча Смольнерча кІайча мрамора зале. Съезде дукха бар ахархой а Советашкара викалаш а.

Къахьегамхой уйлашка хиннача овлангарча политически хувцамацка хьежжа яр съезда состав. НагахьІа санна 1917 шера июнь бетта хиннача Советий І-ча съезде шоай партел хьахьекхача 774 делегатах 105 (14 процент) мара большевикаш хиннабеце, II-ча съезда 649 делегатах 390 большевик вар, эсераш — 160 (цхьабакъда, уж а дуккхагІа бараш цу деношка большевикаш хьаллоацаш хинна аьрдехьара эсераш бар), хІаьта меньшевикашта, меньшевикашта-интернационалисташта, кхычарна доагІача даькъа кхачацар бІаь малдат а.

Съезда бІаьш болча делегаташен хьашашен хьалйизар Смольне шера зал. Ше тІавоацаш съезда цхьаккха заседани дІаяхийтанза хиннача башха-дикача американски журналистей революционерей Джон Рида укх тайпара язду хиннар: «Колоннашта юкъерча йовкъошка мугІарчегІ креслаш оттадаьд, уж дерригаш а ээар гаргга да... Массанахьа а гобаькха: колоннашта юкъе, корий илгаш тІа, сцена тІа долхача хІара лагІа тІа, кхыметтел сцена шийЙистошка гІолла а — иштта мугІарерча болхлоех, мугІарерча ахархоех, мугІарерча салтех латташ бола нах ба. Цхьаццанахьа наха юкъера саьргаш санна хьалдагІа гебагІаш... Ши йийза йІовхъянза я зал, наьха дегІамех хьаювла дийна йІовхал мара яц цу чу, хІаьта лакхача корий кизгаш тІа гІоа йиллай. Чура фо гІаьлений кІурон багара ухача Іаннрон баьддерзадаь сийна да... Цхьан тайпара цхьалха йовхьамаш, шелзлах окопашка Іаьржъеннача йиллан лаьрххІан йола йовхьамаш, шерра дийлла бІарган, йоккхий можамаш е цкъаза йиткъа лаьчай яраш санна йола кавказций е Туркестанерча азиатий йовхьамаш...».

ХьалхагІа хиннача ЦИК-а цІергІа съезд хьайийллар меньшевика Дана. Цо ший къамаьл дІадоладир: «Салтийн болхлойн депутатий Советий съезд къаьстта шоай тайпарча хьалашка гуллуш хиларах... Центральни исполнительни комитето ца эшаш лоархІ политически къамаьлаца съезда заседани дІайолаелга» аьнна хьа а кхайкадаь. Цу сахьаташка дІахо 'а Зимни двореце бгІаш хиннача Керенске правительстверча министроех — «социалистех» съездага къахетам байта гІертар къаьнача ЦИК-а лидер. Цхьабакъда, Россе халкъий къахьегамхоша бахкийтаршта Данен цун министерски портфелаш лелаеча партийн новкъостийн кхел къаьста яьннаяр: революце гІулакх дуоца гулбеннгбар делегаташ, хІаьта Дана баь тІахьехам тІаэцаш нагахьа саг а вацар.

Большевикий викало В. А. Аванесова еннача предложенех съездо президиум хорж. Цунна юкъеболх: 14 большевик, 7 эсер, 1 меньшевик-интернационалист. Большевикашкара президиуме хорж: Ленин, Луначарский, Крыленко, Колонтай, Склянский, Ногин, кхыбараш. Председатела моттигера дІавода Дан, цун метта дІаотт большевикий викал.

Цхьабакъда, юххьанца вІаштІехьдалац съезда корта болча къамаьлаца болх дІаболабе: цхьаннена тІехьа шоллагІвар воалаш шоай аргІа йовцпашехьа а трибуна тІа хьалтІа а бувлаш къамаьлаш ду меньшевикаша, эсераша. Цхьа функхлаь «бІарчча цхьа демократически Іаьдал» вІашагІдоллара тІахьех меньшевика Мартова. Меньшевика Хинчукен реформистски партей кхыча викалашен большевикаш бехке бу «къайлагІара барт вІашагІбеллаб» яхаш, бехке ю гІетта пролетариати Петрограда революционни гарнизони. Шоай фракцей цІерагІа цар хьакхайкаду, меньшевикаши эсераши залера дІаболхаш хилар. «Дизертираш!», «изменникаш!» яхаш етташ шокарчи цІогІарчи а долаш меньшевикийн аьттехьарча эсерийн йоккха йоаца кучкилг наІаргахьа йолалу. Верригаш а дІаваьхараш 50 сагал тІех вацар. Съезда аьттув балар мара кхы хІама хиланзар цунах, лерттІа дІаболабенна съезда болх юхебисача меньшевикехи хІаьта иштта аьрдехьарча эсерехи цхьабараш наг-нагахьа юкъагІбаккха гІийртабале а, съезд кхотаенналІа, барт болашагІа хилар.

Съездо дІахо бора ший болх. Массане я цхьатарра чІоаггІа тІоараш а тохаш тІеэн делегаташа гІетта-а халкъо штурмаца хьалаьцай Зимни дворец, хаша йолча правительства министраш лийца а лийца Петропавловски крепосте дІабагийтаб аьнна хинна хоам.

Трибуна гІа — Луначарский. Цо Іоеш Ленина оттаяь «Болхлошка, салташка, ахархошка!» яь воззвани. (Ленин ше зале вац — восстанена кулгалдеш хиларах из съездо болх беча хьалхарча дийнахьа заседане ва мукъа воацаш вісав). Трибуна тІара дек дешаш: «Дуккха а дуккхагІа болча болхлой, салтий, ахархой лелаах ког гІортолга а еш, Петрограде коталонца чакхъяьннача болхлойн гарнизонеи восстанех ког гІортолга а еш, съездо Іаьдал бе дола... деррига Іаьдал моттигашка болхлой, салтий, ахархой депутатий Советий кара дола...» (В. И. Ленин, Соч. бизза гуллам, т. 35, оагІув 11).

Хинна яьлар! Адамлен исторе чухь эггара хьалха хьахилар къахьегамхой пачхаьлкхе, Советий республика. Советий съезда хьалхара заседани, массава раьза а волаш ленински воззвани тІа а ийца, Іуйрийна 6 сахьат даьлча чакхъяьлар.

26-гІа октябрь. Сайрийна 9 сахьат даьнна ха. ДІайолалу Советий съезда шоллагІа заседани. Делегаташа чІоаггІа къоабалбеш тІаэц президиумо бу ше тІанийцача решенеех бола хоам: фронте топаш тоха судаш елга дІаяхарах, ханна йолча правительства лийна чубоахка лаьттаь комитетий членаш мукъабалийтарах. «Керенский... сов чехка лацара де дезар де аьнна эскара ерригача организацешта» еннача предписанех, дуккха кхыяраш. Съезда соцамца чІоагІъю уж решенеш.

Цига ийккха дІаяха санна тІоараш тох зала чухьа. Ленин! Трибуне ва из. Ленин, язду Джон Рида, «...йистошка гІолла трибуна хьа а лаьца, зал йизза багІача делегаташкахьа хобагаь бІаргаш а лекхаш, гучох, тІа-тІа чІоагІагІа детташ дола массехк минута дІаьхденна тІоараш теркал а ца деш, хьежаш латтар».

Машарах лаьца доклад ю Ленина. Доклад лоаца, совдар юкъе доацаш я цхьабакъда, хІаьта а боккхача теоретически практически лоархІамера ерригa положени чулоацаш я из. Ленина Іоеш деклараци: Болхлойн ахархойн правительства предложени ду «тІом беш долча дерригача халкъашка а пар правительствашка а нийсхой демократически машара хьакъехьа сов чехка переговораш йолае» (т. 35, оагІув 13).

Белгалдоалаш гІулакх да. Ленин тІом беш долча мехкий правительствашка кхайка ца Іеш, эггара хьалхарча аргІанна, шоай кхел шоай бе йоллара халкъаш тІа а хьехаш, цу мехкий халкъашка а кхайкаш хилар.

Цхьабакъда, Ленин — сакхетаме политик. Цо геттара дика кхетаду, переговорий истола хьалхашка эггара хьалха правительствай викалашца Іоха везаргхилар, хІаьта, машара духьалбарий кога кІалхара кІийле бух а йоакаш, белгалдоакх цо. Советски Іаьдал «... машара моллагІча кхыча условешка хьажа кийча хилар, тІом беш болча мехко тар ма лу сихагІа уж хьакхайкаелга хьа а дехаш...» (т. 35, оагІув 15).

Голосовани е оттаду машарах дола ленински декрет, тІаккха юха а еррига зал кхайкаеш тІоараш детт. Съезда делегаташ дуккха хьаьший — питерски болхлойн салтийн цхьатарра шоай моттигашкара хьалгІовтт, тІаккха еррига зал екаеш ээар саго «Интернационал» доакх.

Къамаьл де юха а дош эц Ленина. ХІанз Лаьттан хьакъехьа доклад ю цо. «Вайна хетачох, — дІаволалу Ленин, — лаьттах дола дош хьдда оттадар мел лоархІаме да революце дІа а хайтад дІа а хьекхад, лаьтта ахархошта дІабе дала деза» (т. 35, оагІ. 23).

Ленина Іоеш лаьттах дола Декрет, цо хьакхайкаду, «Лаьттана йола помещикий доалахье сов чехка цхьаккха мах боацаш дІайоаккх» аьнна (т. 35, оагІув 24). Лаьттах долча Декрето кхоачашду дуккха миллионаш болча российски ахархошта бІаьшеренашка дагадаьллари цар лийрхІари, декрета керттера дакъа дІалаьцар 242 моттигерча ахархой наказо.

Лаь хьал тІеи помещика декхараша готбаьи хиннача кхы цІаккха из бала юха кхбоагІаргбоацаш мукъа баьхача ахархошта 150 миллион гектар лаьтта мах боацаш дІакаралуш йола сийлахь-йоккха законодательни акт хилар лаьттах долча ленински декретах.

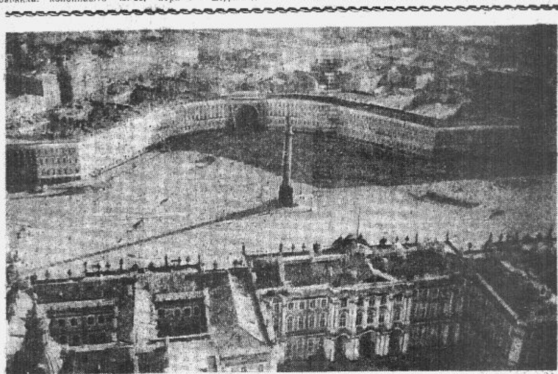
Іалаьмате боккхача исторически лоархІаме решени яр къахьегамхой сийлахь-воккха баьчча Владимир Ильич Ульянов (Ленин) керте а волаш болхлой-ахархой правительство — Халкъа Комиссарий Совет вІашагІйоллара хьакъехьа баь Советий II-ча съезда соцам.

Ший болх чакхбоаккхача хана съездо болхлойн салтийн депутатий Советий Ерригроссийски Центральни Исполнительни Комитет хержар 101 саг юкъе а волаш: 62 большевик, 29 аьрдехьара эсер, 6 меньшевик-интернационалист, 3 украински социалист, 1 эсер-максималист. Массехк ди даьннача тІехьагІа ВЦИК-а председателлала хержар Я. М. Свердлов, секретаралла — В. А. Аванесов.

27-ча октябре Іуйре хьатІаотташ ший исторически болх чакхбаьккхар Россе, паргІато езаш долча дерригача адамий исторена даим юкъеяхача Советий II-ча Ерригроссийски съездо.

(АПН).

[1] Деррига даташ къаьнарча стилах да.

ЛЕНИНГРАД. Дворцовой майда.
Сурт даьккхад летчикаш Ю. А. Еремини А. К. Чугунови а болаш лийннача вертолета тІара.
Н. Грановскеи М. Редькинеи сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪОНА ГЕОЛОГ

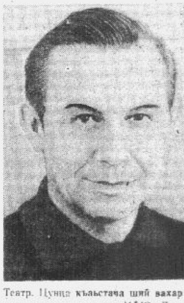
МалгІабикерча мехкдаьтта доаккхараштa дика йовз кхоалагІча промыслера къона геолог Боковa Лида. Ший болх безаш а цох дика кхеташ а я из. Цо кийчъеш йола сведенеш, расчеташ дилла а хьажа ца везаш нийса хул.

Иштта дика дийшар Лидас Грознерча мехкдаьтта говзанчаш Іомабеча техникуме а. Цига Іомадаьр хІанз цунна накъадоал, дика бовз цунна ший болх.

«Малгобекнефта» НПУ дикагІчарех лоархІаш я Лидас болх бу промысел. Карара кара тела ЦІе байракх даим цун заведующи Албогачиев Ахьмад вагІача кабинете латт.

Советски Іаьдала 50 шу дуза цІей хьатІакхачалехьа 10 бетта планал совгІа 19000 тонн мехкдаьтта доаккхаргда аьнна денна дош тІехьхоачашдергда промысло: хІанзлехьа а цу цифрага дІакхаьча яла йоалл из. Из декхар кхоачашдеча хьинаре дакъа лоац Лидас. Цох бокха тоам хул цунна. Ший вахар сийрдадаьккхача Октябра промысла коллектив динача къахьегама совгІатаца накъаяхар лов Лидайна.

СОВГІАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН

Театр. Цунца къаьстача ший вахар мишта хургдар кхетадац М. Ю. Лермонтова цІерагІча республикански драматически театра артисто Гладких Георгий Андреевича. Ткъо шу хьалха дийша йистеяьккхай цо Москверча Вахтангова цІерагІча паччахьалкхен академически театре чуйоагІаш йола Щукина цІерагІара театральни училище. Цу хана денз хадданза сцена тІа къахьегаш хьавоагІа.

1955-ча шера цун вахаре йоккха событи хилар. Латвийски ССР-а заслуженни артист яха цІи елар цунна.

Вай республике Георгий Андреевича болх бу итт шу да. Цу хана денз цо сцена тІа ловзаяьй кхыяраш ца лаьрхІача керттера итташ ролаш.

ВорхІ шу хьалха РСФСР-а заслуженни артист яха цІи еннай Гладких Георгий Андреевича.

Советски Іаьдала 50 шу дузача шера нов. Гладких «Знак почета» яха орден еннай.

Ткъаь ийс шу диза даьннад Нурадилов Ханпаший цІерагІча республикански драматически театра артисткас Алиева Шуганна Тамарас сцена тІа болх бу. Цу хана денз цо ловзаяьй бІаь совгІа роль.

Ше болх бе йолаеннача хьалхарча шерашка денз спектаклашка керттера ролаш ловзаеш хьайоагІа Тамара. Царех цхьаяраш ераш я: И. Базоркина «Тамара» (Тамаре роль), А. Хамидова «Совдати Дауди» (Совдат), Ю. Лермонтова «Бэла» (Бэла), С. Бадуева «ПаьтІамат» (ПаьтІамат), дуккха кхыяраш.

ХІанз театра коллективо Октябра 50 шу дузача юбилейна кийчъяьча А. Хамидова «Бовргбоацараш», яхача спектакле наьна — Азай роль ловзаеш я Тамара.

Зехьа дайнадац Тамарас мел хьийга къа. Даьхено лакха мах баьб халкъа духьа цо мел даьчоа. 1959 шера Нохч-ГІалгІай АСС-а халкъа артистка яьй цох, хІаьта укх деношка арадаьннача СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указах Алиева Шуганна Тамарена «За трудовую доблесть» яха медаль еннай.

Заводской районе пожарни охрана хьалхашка грозненцашта дукха ха яллехьа бІаргагургда пожарникашта оттадаь памятник. Из оттаду Сийлахь-боккхача Даьхен тІема шерашка вай городе яьнна цІи йоаеш байнача пожарникий сийна.

Скульптора Мамилов Руслана хІанз укх сахьата беш латта болх ба из. — ХІаьта цун мастерской хиннача ховргда ер юбилейни шу цо зехьа ца доадаьлга: дукха я укхаза е йолаяь а йистеяьнна а скульптураш. Вай ханара къахьегама турпалаш — керттерча даькъе уж ба художника теркам тІаувзараш.

Сурта тІа: Р. Мамилов.

О. Смеркалова сурт.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

УЙЛАШ

Идрис БАЗОРКИН

СОВЕТСКИ Іаьдала 50 шу дузача денца, Маркса, Энгельса, Ленина сийлахь-йоккхий идеяш котъяьннача, дунен тІарча ерригача континенташта сердал телаш лепача пхи са болча седкъана кІал, вІаши чоалдаьннача гонаи марсаи—болхлойн ахархойн вошала символа —кІал вай, дунен тІа эггара хьалхарча социализма мехка къахьегамхой, иразера кхоане — коммунизм хьалъеш доаккхача мехка сийлахьча юбилеяца белгалдаьнна хьадоагІа бІарг ма кхоачча уллача, дуккхаезача вай Даьхенна ер шу.

ХІара Іуйрийна, хІара сайрийна бсаррамагІа беттaлуча вай мехка пхьнага радио чу гІолла ладувгІаш со волча хана, сона холу детталу рузкъа кхоллаш болча къахьегамах чуйнна доаплача вай халкъа дог. Вайна юкъе цхьаккха саг вац, аьнна хет сона, ший къахьегамца Даьхен рузкъаш дебаде, низ совбаккха ца гІерташ.

Октябра цІей ерригача демократически пачхаьлкхений къахьегамхой цІей а, эксплуатаце Іазапах, классови расови нийсхо ца хиларах мукъадовлара капитала мехкашка къовсам лоаттабеча дунен халкъий сатувсийлеи чІоагІалои а хинна дІаэттад.

Балтикера Тайжача океанага, Къилбаседен Шанашкара къулбехьарча доазонашка кхаччалца долча дерригача вай лаьттан тІа паьрххІа вІашагІбеттабеннаб къахьегамхой мехко ах бІаь шера хьабенача наькъа итогаш еш.

Революце баьчча — Сийлахь-боккхача Ленина орден леп тахан ерригача республикайн областийн байракхаш тІа хІана лепац аьнна. КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракхаш еннай дикагІа йолча эзар предприятена. БІаьш эзараш къахьегамхошта, шоай хьинар ца кхоадеш цар къахьегарах, Советски Союза орденаши медалаши еннай. Цу даькъе кІезига бац пероа гІоллара са вежарий — поэташи писателаши а.

Дега гІозале леп мехка гІолла гІа боахаш. Гуйран чІоагІача михо сувсаю вай республика даьре байракхаш.

Шоаш кхеваь воІ хьамсара хьежача хана ший эІамигача къаьнача ага чу мишта тареннаь-хьогІ ер аьнна хеталу даьнеи наннеи. Октябра сийлахь-йоккхача коталонаша, хьу санна латтача фабрикай турбашеи промыслай вышкашеи, дуккхача низ болча электростанцеша, вІаштІехьа-тІехьа цахаддаш городашкеи шерача кхашкеи лепача машинаша, Даьхен бийсанар ча сигаленна кІал форд санна латта-ча электрически лампай сердалоно дегаш гІоздаьхача кердача ноахалах болча наха хІанз атта хургдац цу лаьттан тІа Сийлахь-боккхача Октябрал хьалхагІа а кхыметтел дази дувхси доацаш хинна вай халкъ тІемо бохабаь боахам юхаметтаоттабе, Россин гонахьара цун йистоши бІаьшеренашка тІехьайисар дІадаккха а доладеннача Советски Іаьдала хьалхарча шерашка хиннача хІамай сурт шоашта хьалхашка оттаде.

СА ХАНАРЧА наха революци яьц. ХІаьта а, царна дика дагайоагІа из йолаялалехьара ха а, къамашта юкъера довнаш бахьан долаш хинна гІайгІа а, граждански тІема алах лийлха сердал а, ноаной белхар а, халкъа гІулакх бахьан долаш лаьттача къовсаме лийгарий бІарзаш тІа даьгІа аламбекъий а. Тхона дагайоагІа юххьанца яхкаьча колхозашка хинна халонаш а кІийлен тІара кулакаша йийтта топаш а.

Даим тхона духьаллатт Ленина бахкийтача Кировеи Орджоникидзеи, цар соратникий Асланбека, ГІапура, Гикало Николая, дуккхача кхычар хьамсара сибаташ.

Деррига халкъ гІоздаьннача укх деношка, гІайгІане минуташ хул вай Советски Іаьдал котдаккхера, вай мехка социализм хьалъяра шоай дикагІа дола шераш, шоай деташ дІаденнараш вайна дагабехача хана.

Керда вахар хьалдеча массанеца цхьана дакъа лоацаши из тоадалерах гІадваахаи воле со каст-каста вода сай халкъ хьалкхийнача хьамсарча лоамашка.

Цига сона гоннахьа латт бІаьшераш хьалхагІа денз хьадоагІа лоамаш, хьалха лоамий босашка дІаювш лелаяь, буц а тІаьнна яда лаьттан чІогилгаш, цар даьша дахчан нух атагІа пелийтари марс аьрхІ ца балийтари духьа шоай мискача дакъилгашкара хьаара а доахаш Іоувттадаьча тІой кушкаш.

Цига ягІа вай даьй хинна лакха віовнаш—нах нахах кхераш а боадбеннaчул тІехьагІа тІокартел чухнахьа воча лоалахоехи моастагІехи лечкъаша хиннача ханара тешаш.

Укхазара, укх лоамашкара дикагІа бІаргагу таханарча ден сердал, вай арений беркат, юртийн городийн рузкъа.

Маьтт-лоам тІа ваьлча бІаргагу гаьннара аренаш. Цу тІара Іочухьежача сона массагІазза бІаргаяйнай Наьсарен — Вокзале, ГІалгІашкахьа агхха ше цаІ мара йоацаш хинна машиннаькъа пункт.

Массехк шу хьалхагІа, цу хана берраш хьа эІамига саг хиннача, Наьсарен-Вокзале чоалханера электроинструментий завод хьалъелга, цунна кадраш кийчъелга, болхлошта чу Іе дуккхаза вІаштІардаьча цІеной корпусаш хьалъоттаелга партей правительствай тийша а тийша тІадиллача инженера Мальсагов Арсамака, из декхар сийленца кхоачаш а деш, цкъа газета статья тІа яздаьдар: «Наьсарен-Вокзалех город хургъя!» Иштта я вай даха ха, иштта я вай кагирхой материально-технически торонаш — фуннагІа а царна дагадехар, мел доккха из дале а, кхоачашхулаш.

Даим адамленна дагалаьттар кхоачашдаьд Гагарин Юреи Терешкова Валентинаси — седкъашка сигал а баха. ХІаьта Мальсагов Арсамак санна болча гІирсаш дайтарашеи уйлаш ерашеи — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза ди гаргакхоачаш пачхаьа чІоагІале лаьтта, 100 шу хьалхагІа «Назрановское возмущение» аьле цІи йоаккхаш хиннача кулгалхой хьалъэхка боабаь моттиг республика къонагІча городех цаІ—Наэрань а яь дІаоттаяьй.

Хьалхара нах баьха моттигаш кораяьй Нохч-ГІалгІайчен территоре тІара. 20 эзар шу хьалхагІа денз бахаш хьабоагІа укхаза нах. Цхьабакъда, укх тІеххьарча 50 шера Советски Іаьдала шерашка мара вІаштІехьдаьннадац вай тешаш а долаш кагагІдувлаш латта хІамаши прогресси.

Лакхача лоамашта юкъе уллача «Армхи» яхача санаторера дІахьежача, Маьтт-лоама кІал Іаьржа боадо санна латт пенаш чухийрцача «Эбан» яхача гІалгІай гІала гувнаш. Баьде, саготонех йизза хинна цу ханера зама корий даьссача бІалгашца хьеж таханарча, вай Маьлха денга. ЕІаьи ткъаьи вурийтте шу хьалхагІа юрташ йоахаш лийннача пачхьа инарала Алхазова карательни экспедице эккхийтай лоамарой гІап, из лороеш мел хиннар вийна дІаваьккхав. Цунна лоаллахарча Фуртовг яхача юртера есараш даь гаьнарча Россе Іобихьаб дохадаьча тайпаех бола кІаьнкаш. ГІайгІеи ювлача цІерий кІури латтар тоаеннача ЖІайрахьен чІоже.

ХІанз, цу гувнашта юхе гІолла тІех а даьнна, гаьнна, Эса йисте заводаш хьалъергйолча моттигашкахьа долх высоковольтни лине бІоагІий. Никъ булларгболаш ба. ЦІеношка, бІешнош тІа Ильича лампилгаш йоагІ. Таханара ЖІайрахье — из я продукт тела доахан кхоаба район. Уж я фермаш, тоаенна бешамаш, гІозбаьнна нах.

Боча бІарий хьалхара пхи эзар га дІаегІай цар цу босешка хІанзле а, хІаьта хІанзчул тІехьагІа шовзткъеи пхиъ эзар га кхы а дІайогІаргья аьнна денна дош долаш а ба уж.

ХІанз цига бахараш 50 шу хьалхагІа юртарча кулакa ийцача хьамча колошкашка хьажа бІарчча юрт кха лоамарой бац. Укххаза бахаши къахьегаши ба механизатораш, хьайбаш пеладераш, сомий бешамаш пелаераш. Советски Союза географически карта тІа: цхьа тІадам миссел мара йоацача цу моттиго ше мадарра хьахьокх массе оагІорахьара хувцаденна вай вахар...

Уж эргалонаш хиларах шоаш хьанна баркал йоах дика хов лоамарошта а.

Цхьан йийккача октябрьски Іуйрийна сомабаьннача наха Эбана, ГІоазатІа лоамий, Лоашхой-лоама эІанараша сийрдадаьха, хІаране дега дукхадезаш дола, доккхийча алапашца яздаь дешаш: «Дуненна — машар!», «Даькъала хилда Октябра 50 шу!» «Хоастам хилба КПСС!».

Цу лакхача лоам тІа кхертІоаца уж дешаш дехкар малав?

Цунна жоп дала саг хиланзар совхоза отделене.

ГІулакха уж дахкаьраш санатоорера унахой бий а хьанна хов? Демобилизацех Советски Эскарера цІабаьхха байне, баха къона тІемахой хиннабтош уж? Боккхий нах — 1919 шера Серго хьалха а волаш Деникинах пийта цІе партизанаш бол-теш уж? Фу бе ба уж моллагІаш бале а! ЛоархІаме да, вай ерригачa Даьхене санна, укхаза а, керда вахар дилар, лоамаш кердадалар бахьан долаш баркал хьанна ала деза ховш хилар.

«Хоастам хилба КПСС-а!» Тахан вай республике дукха ба коммунисташи комсомольцаши. Къахьегама вахара ерригача фронташка ба уж.

Укхаза дагадоагІа Сергоца, Филипп Махарадзеца, Фигатнераца, Бутырннаца, къоначa Советски Іаьдала дуккхача кхыча кулгалхошца цхьана эггара хьалхарча гІалгІай коммунисташа — Ахриева, Ю. Албогачиева, Алиева, Альмурзиева, Гойгова, Горчханова, Гастемирова, Зязикова, Костоева, Маматиева, Мартазанова, Мальсагов Иналкъас, Ханиева, Дахкильгова, Чабиева, партизански отряда командира Орциханов Хизара контрреволюцена духьала, деникински бандаш йохае восстани кийчъяь.

Укхаза дика дагабоагІа гІалгІай кхалнах къовсам лоаттабара тІахьийхан керда вахар хьалде шоашта тІехьабьхан бола лоаман коммунисткаш Базоркинаи Зязиковаи.

Дукха ха йоацаш яьча правительства решенех архитектурни заповедник я аьнна хьакхайкаяьй ЖІайрахьен чІоже.

Цун юрташеи вІовнашеи экскурсанташта легенда ювцаргья халкъах.

Цхьабакъда, музеяшкара дом тІабилла цІаккха а латтаргдац из лаьтта, хІана аьлча кІедж етташ латт цига вахар.

Цхьа бІаь шу хьалхагІа, Нохч-ГІалгІай чу школа хила вІалла дaга а йоацача хана, арахьера тІавеннача эрсий писера, цхьа иттех гІалгІай бер хьагул а даь, царна йоазув-дешар а мотт а Іомабе лаьрхІад. Цхьабакъда, чехотко Іоажал ера цунна, хІаьта цунца цхьана каша дахар «дешар» а. ХІанз башха-дика школа-интернат я ЖІайрахьа. Цига деша дагІа район мел дола бераш, хІаьта республике цхьаккха юрт яц школа йоацаш. ХІанз а дийна ба лоам тІа а баьнна ди-бийсаш а доахаш Военно-Грузински новкъа гІолла эггара хьалхара автомобиль, е шерч дожанза йола ворда йоагІий хьежаш баьгІа боккхий нах. ХІаьта тахан, ЖІайрахьерча юрта Советe вахача хІара сага йиш я ший коанаІарга гІа а хейна цхьан дийнахьа массекказа автобусаца городе ваха.

Сов лакха урагІа тІабодаш хиларах укхаза гагарински аьнна цІи тилла болча новкъа гІолла йода тхо тІадагІа машин. Аьхки Іаьржа денача Тирко Іодаьхад тІаьш а никъ а. Лоаццача хана никъ баьккхар откормсовхоза трактористаша. Тхьовра, девнаш долча хана, лоаман халкъаш лоалла оттаде аьнна пачхаьа инаралаша укхаза тІаэзача эрсий салташа дагараш детташ лоаман чхарех даькъхкача наькъа такилгагІа чакхбаьлар уж.

Кашмашта юхе гІолла тІех а баьнна, Фуртовге бода никъ. Укхаза сатийна я. Цу юрта ваьха а дІавелла а ва цхьан хана Россе аманаталла эгга эггара хьалхара гІалгІай кхаьвед ЧхьагІа Ахриев. Укхаза да денаьлерча революционера, 1918 шера Терски областной Халкъа Совета Паччахьалкхен тІахьожама ведомствана а хІаьта тІехьагІо къамий гІулакхашта йолча ведомствана а керте лаьттача Ахриев ГІапура каш а. Цу юртара баьнна ба эггара хьалхара гІалгІай художник-скульптор Ахриев Хьажбикар, Сийлахь-боккхача Даймехка тІем тІа турпала санна валар хинна Россе эггара хьалхарча летчикех цаІ — Ахриев Рашид.

Циггача, бІарий хьун Іийне, юрт йиллари вІовнашта лалла шоай домотдыхе салоІаргда совхоза болхлошеи гІулакхерча нахеи. Цар кулгашца юхаметтаоттаеш латт ЖІайрахьен къаьнара хознеш. Укхаза цхьан хана Серго штаб чухиннача цІен тІа массаза а ягІаргйолаш урагІйогІаргья революционни ЦІе байракх.

КОРТОШ дерзан а даьхе, лакхача аьшка карта хьалхашка дІаэтта латт тхо. Уйланца ГІапура каша тІехьашкахьа хьалъувтт Воздвиженски станицана юххе Асланбек вийнача моттиге цунна егІе обелиск, революционни Христиански юртa Цаголов Георгена дегІа памятник, 26 бакински комиссара дегІа гІайгІане кхертІой, Кремлевски пен, Дзержински, Джон Рида, Сэн Катаяма кашаш, мраморах яь Ленина Мавзолей... Ма дукха а я шоай уйгашца, деналерча гІулакхашца, къахьегамца тахан халкъа сийлахь-доккхийча гІулакхашца мехка тІа гІайтарий а нана-лаьттан кІи канаш гонча марси сахулча седкъага кхоачадаьрий еза цІераш!

Сатем боабу репродуктора оазо: «Къамаьл ду Москвера!», Къамаьл ду Москвера!».

Москва! Из массанахьа а вайца я. Цун оаз массаза а вахара, машара, денала, къахьегама беш бола тІахьехам ба. Шерлу горизонташ, алатувс йоккхийча домнаша, кІеж етт мехкдаьтто, тракторий тата доал кхашка. Гаьнна дІа сийрда бІарг лекхаш Дай-мехка доазон тІа латт Октябра тІехьенаши тІехьений тІехьенаши.

ЦІена а керда а да революце хьалхара бІаьшеренна юккъера фоббоаррамагІа детталу мехка 51-ча шера чудолаш латтача вай дегаш.

ЦІаькха а кхы цІаькха а Іодеш аз лоаман чхараш тІа латта доккхий алапаш, дог тохаденна а волаш юха а керда доах уж: «Хоастам хилба КПСС!»... «Хоастам хилба Сийлахь-боккхача Октябра!»...

Еза хІама айе аттагІа хилийта гемий гІертаяь воай юххьанцара да мишта хиннав вайна хац.

Вайна хац хьан, маца, мишта хьаяьй чарх. Цхьабакъда, из мехачика хиннаецаре, дегІадахка, хІанзарча прогрессага кхача могаргдацар адамашта. Цудухьа даим баркал яхаш хила деза вай дІабахача воай дай кхетама.

ДІаухаргья бІаьшеренаш. Дуне хувцалургда. Хувцалургба нах, общество. Цхьабакъда, иштта мара тІехьенашта цІаккха а йицлургьяц вай зама — 1917 шера «Аврора» залпаца дуненга дІакхайкаяь, паргІатваьккхача сага сийрда зама.

ЛадувгІа

РАДИО

7 ноябрь, 1967 шу.

4.58 — Москва, цІе майда. 6.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 8.45 — «Сердало» газета обзор. 8.52 — «Ленинан некъ» газета обзор. 9.45 — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара хетаяь передача. ЦІеча майданера трансляци. 16.00 — Грознерча къахьегамхой цІей демонстрацех йола отчеташ (эрсий, гІалгІай меттала). 16.30 — СССР халкъий вошаш 17.00 — Грознерча къахьегамхой цІей демонстрацех йола отчет (нохчий меттала). 17.15 — Нохч-ГІалгІай музыка цІей концерт.

8 ноябрь, 1967 шу.

7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Республика дешархой художественни самодеятельноста дакъалацархой концерт. 8.00 — Москвера трансляци. 14.30 — Къона тІехье. 14.45 — «СалаІара сахьата» яха передача (нохчий меттала). 16.00 — Москвера трансляци.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ

7 ноябрь, 1967 шу.

9.35 — Москва, Красная площадь: эскарий паради къахьегамхой демонстрации. Из йистеяьча хургья «Болхлой гІулакх бахьан долаш лоаттабеча къовсама байракх» яха телевизиони музыкальни фильм. 15.40 — Советски Іаьдала 50 шу дизарга, Революци хилар. (Ц. Т.). 16.00 — «Майор Вихрь» яха телевизиони художественни фильм (шоллагІа сери). 17.00 — Бакъдолчох даькхи фильм. 17.30 — Юбилейни Октябрь. Красни площадера репортаж (шоллагІа сери). 19.15 — «На огонек» яха дезача ден выпуск. (Ц. Т.). 22.00 — Концерт.

8 ноябрь, 1967 шу.

13.00 — Бераштa дола фильм. 13.35 — Нах сакъердаш болча моттигашкара репортаж (Челябинскера). (Ц. Т.). 14.00 — Футболах лоалаве СССР кубок Москверча «Динамаи» ЦСКА-и командай финал. 16.30 — Передачаш йоаца мукъа ха. 19.10 — «Майор Вихрь» яха телевизиони художественни фильм (кхоалагІа сери). 20.30 — Телевизиони кердадараш (Ц. Т.). 21.00 — КВН (Ц. Т.).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмоий отделий — 3-42-28;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» изалгельства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05369. Заказ № 5348.